

PRÁVNICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY

Katedra pracovního práva a sociálního zabezpečení

Diplomová práce

RODINNÉ DÁVKY V SOCIÁLNÍM ZABEZPEČENÍ

2008/2009

Tomáš Oborný

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ:

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Rodinné dávky v sociálním zabezpečení zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.“

Touto cestou bych chtěl poděkovat **doc. JUDr. Zdeňce Gregorové, CSc.**, vedoucí mé práce, za pomoc při zpracování práce.

Dále bych chtěl také poděkovat **Mgr. Kláře Vítkové Rulíkové**, ředitelce odboru rodiny a dávkových systémů na MPSV ČR a **Libuši Poláchové**, dávkové specialistce na Úřadu práce ve Frýdku-Místku, v jejíž kompetenci se nachází rodinné dávky v EU.

OBSAH:

1. Úvod.....	5
2. Systém sociálního zabezpečení v České republice.....	6
2.1. Obecná charakteristika	6
2.2. Sociální pojištění	10
2.3. Státní sociální podpora	10
2.4. Rodinné dávky v systému státní sociální podpory dle nařízení Rady č. 1408/71/EHS. 13	
2.4.1. Přídavek na dítě.....	15
2.4.2. Rodičovský příspěvek	17
2.4.3. Dávky péstounské péče	20
2.4.3.1. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	21
2.4.3.2. Odměna péstouna	22
2.4.4. Pohřebné.....	23
2.5. Nepříspěvková dávka v systému státní sociální podpory nařízení Rady č. 1408/71/EHS	
.....	24
2.5.1. Sociální příplatek.....	24
2.6. Sociální výhody v systému státní sociální podpory dle nařízení Rady č. 1612/68/EHS26	
2.6.1. Porodné.....	26
2.6.2. Příspěvek na bydlení	27
2.6.3. Příspěvek při převzetí dítěte	32
2.6.4. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla.....	32
2.7. Sociální výhody v systému sociální péče dle nařízení Rady č. 1612/68/EHS	33
2.7.1. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.....	33
2.7.2. Příspěvek na živobytí	37
2.7.3. Doplatek na bydlení	38
2.7.4. Mimořádná okamžitá pomoc.....	39
3. Nařízení Rady č. 1408/71/EHS	41
3.1. Osobní rozsah nařízení 1408/71/EHS.....	43
3.2. Věcný rozsah nařízení 1408/71/EHS.....	44
3.3. Rodinné dávky v Evropské unii.....	45
4. Nařízení Rady 1612/68/EHS.....	47
4.1. Osobní rozsah nařízení 1612/68/EHS.....	47
4.2. Věcný rozsah nařízení 1612/68/EHS.....	48
5. Závěr.....	50

6. Resumé	53
7. Použité výrazy a zkratky	556
8. Seznam použitých pramenů a literatury	57
9. Přílohy	60
9.1. Formulář E401	60
9.2. Formulář E 411	67

1. ÚVOD

Téma rodinné dávky v sociálním zabezpečení je téma, které velmi úzce souvisí se vstupem České republiky do Evropské unie. Před vstupem ČR do EU český právní řád pojem „rodinné dávky“ neobsahoval. Samozřejmě i před vstupem ČR do EU existovaly v České republice dávky, které dnes považujeme za dávky rodinné, ale nebylo nutné je takto pojmenovávat. Tato nutnost se objevuje právě až po vstupu ČR do EU v roce 2004. Pojem „rodinné dávky“ se objevuje až v nařízení Rady č. 1408/71/EHS, které se stalo pro Českou republiku závazné současně s jejím vstupem do Evropské unie.

Toto téma jsem si nevybral náhodně. Problematika sociálního zabezpečení mne zajímá. Úroveň sociálního zabezpečení v každém státě je důležitým indikátorem vyspělosti daného státu. Ukazuje míru solidarity ve společnosti a schopnost státu zajistit potřeby svých občanů při vzniku různorodých sociálních událostí, a to předvídaných, či nepředvídaných.

Cílem této práce je identifikovat a podrobně rozebrat dávky v systému sociálního zabezpečení České republiky, které se dají podřadit pod pojem „rodinné dávky“ definovaný v nařízení Rady č. 1408/71/EHS a v nařízení rady č. 1612/68/EHS.

Ve své práci se nejprve zabývám obecnou charakteristikou systému sociálního zabezpečení, základními právními předpisy, které s daným tématem souvisí, a to právními předpisy České republiky a předpisy Evropského společenství.

Dále v práci provedu analýzu výše zmiňovaných nařízení Rady se zaměřením na rodinné dávky a určím, které dávky ze sociálního zabezpečení by mohly být podle těchto nařízení poskytovány.

Dále se budu zabývat podrobným rozbořem těchto dávek.

Závěrem práce shrnuji získané poznatky a nastiňuji možný směr budoucího vývoje spolu s vlastními názory a návrhy. Na úplném konci práce pak zveřejňuji seznam použitých pramenů a literatury a přikládám přílohy.

Diplomová práce je aktuální ke dni 31. března 2009.

2. Systém sociálního zabezpečení v České republice

2.1. Obecná charakteristika

Ještě, než se začnu zabývat systémem sociálního zabezpečení, pokusím se co nejstručněji sociální zabezpečení definovat. Velice zjednodušeně se jedná o činnost státu, státních a nestátních institucí, která je směřována k jeho občanům za účelem předcházení sociálním rizikům nebo odstranění nepříznivých následků způsobených sociálními událostmi např. nezaměstnaností.

Sociální události jsou různorodé situace, do kterých se každý občan státu může dostat během svého života. Některé z nich jsou občany a státem vnímány jako zatěžující a jsou většinou spojeny s nepříznivými ekonomickými dopady na občana a často i na celou jeho rodinu. Důležité je, aby nepříznivé sociální události byly takto vnímány nejen občany, ale i daným státem. Občan může vnímat jako nepříznivé události mnohem více situací, než stát. Systém sociálního zabezpečení státu však definuje a řeší pouze ty sociální události, které jsou obsaženy v jeho právním řádu. Takovými sociálními událostmi mohou být např. úmrtí v rodině a možná ztráta živitele, výchova dětí, nezaměstnanost nebo na druhou stranu i taková radostná událost, jakou je narození dítěte, která ale ve svém důsledku velice často znamená rapidní pokles životního standardu celé rodiny.

Stát vystupuje v sociálním zabezpečení v několika nezastupitelných rolích:¹

1. Nositel sociálního zabezpečení

Stát vytváří státní rozpočet, z jehož zdrojů je především systém sociálního zabezpečení financován. Stát také určuje podmínky, při jejichž splnění se občan stává oprávněným subjektem automaticky. V tomto případě se jedná o *všeobecné povinné státní zabezpečení*.

¹ Gregorová Z., Galvas M., Sociální zabezpečení, 2. vydání, Brno, Doplněk 2000, s. 27

2. Garant sociálního zabezpečení

V tomto případě stát není subjektem, jenž realizuje sociální zabezpečení. K tomuto účelu existují speciální instituce, které jsou odděleny od státu, odděleně od státu také hospodaří. Stát tedy pouze vytváří právní rámec, ve kterém tyto instituce sociální zabezpečení zajišťují. Poskytuje však státní záruku fungování těchto institucí. V tomto případě se jedná o *všeobecné povinné pojištění*.

3. Iniciátor sociálního zabezpečení

Zde stát vystupuje pouze jako tvůrce právního rámce pro působení různorodých subjektů v sociálním zabezpečení. Stát nezasahuje do realizace sociálního zabezpečení a ani neposkytuje záruku fungování tohoto systému.

Tyto tři role se v praxi nevyskytují odděleně v čisté formě. V konkrétních formách sociálního zabezpečení jsou zastoupeny různou měrou.

V systému sociálního zabezpečení není občan pouze pasivním subjektem. Právě na jeho aktivitě, či neaktivitě můžeme rozlišit několik forem sociálního zabezpečení:²

1. Zabezpečovací forma

V této formě je nutné, aby se občan po určitou dobu, např. 1 rok, vyskytoval v určitém právním postavení, např. byl zaměstnán. Není přitom nutné, aby se sám aktivně podílel na tvorbě prostředků sociálního zabezpečení. Např. na získání podpory v nezaměstnanosti stačí, kromě jiných administrativních podmínek, aby občan byl v posledních třech letech před podáním žádosti aspoň jeden rok zaměstnán. Může získat podporu v nezaměstnanosti, aniž by v době předcházející podání této žádosti platil jakékoliv pojistné nebo jiné podobné plnění.

² Gregorová Z., Galvas M., Sociální zabezpečení, 2. vydání, Brno, Doplněk, 2000, s. 29

2. Pojišťovací forma

U této formy je naopak nutné, aby občan do systému sociálního zabezpečení pravidelně přispíval. Pouze tehdy mu při splnění i jiných administrativních podmínek bude poskytnuto jednorázové nebo opakované pravidelné plnění. Typickým příkladem je výplata starobního důchodu, na kterou má nárok pouze ten občan, který za svého produktivního života odváděl pravidelné dávky do systému sociálního zabezpečení.

3. Zaopatřovací forma

Podle mého názoru tato forma vyjadřuje nejvíce solidaritu občanů státu s těmi občany, kteří se nacházejí ve stavu sociální potřeby. K poskytování dávek se občan nemusí nacházet v určitém právním postavení, nemusí finančně přispívat do systému sociálního zabezpečení. Úplně stačí, že se nachází ve stavu sociální potřeby, ze kterého se vlastním přičiněním nedokáže vymanit.

Do systému práva sociálního zabezpečení řadíme společenské vztahy, které vznikají při realizaci sociálního zabezpečení a sociální politiky. Jedná se o vztahy vznikající při zabezpečení:

- a) zdravotní péči plně nebo částečně plněné ze zdravotního pojištění
- b) v dočasné pracovní neschopnosti
- c) v dlouhodobé a trvalé pracovní neschopnosti
- d) těhotných žen, matek a novorozenců
- e) výchovy a výživy dětí v rodině
- f) ve stáří
- g) při ztrátě živitele
- h) sociálně potřebných občanů

S těmito společenskými vztahy úzce souvisí sociální práva, na která má ze zákona nárok každý občan České republiky.

Jedná se o právo:

- a) občana na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří, při nezpůsobilosti k práci a při ztrátě živitele
- b) každého, kdo je v hmotné nouzi, na pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek
- c) každého na ochranu zdraví
- d) občana na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky na základě veřejného pojištění za podmínek stanovených zákonem
- e) právo ženy na zvláštní péči v těhotenství
- f) právo rodičů, kteří pečují o děti, na pomoc státu

Velice důležitý je také způsob financování systému sociálního zabezpečení. Rozeznáváme dva základní způsoby financování.

- a) financování přímo ze státního rozpočtu
- b) financování ze zdrojů vzniklých z účelově určených plateb povinných subjektů oddělených od státního rozpočtu

Při prvním způsobu financování se subjekt, adresát plnění ze systému, nepodílí na tvorbě zdrojů určených na plnění. V České republice jsou takto poskytovány dávky státní sociální podpory a většina dávek poskytovaných v rámci sociální péče.

Druhým způsobem jsou financovány a vypláceny dávky v rámci systému sociálního pojištění.

Jelikož existuje veliké množství a různorodost sociálních událostí, existuje i veliká různorodost a členitost právních norem, které se problematikou sociálního zabezpečení zabývají. Z tohoto důvodu právo sociálního zabezpečení nečleníme dle pramenů práva, ale dle sociálních událostí, jejich podobnosti, či různorodosti.

V současné teorii práva sociálního zabezpečení se v souvislosti s jeho členěním někdy hovoří o tzv. třech pilířích sociálního zabezpečení nebo také o třech systémových součástech práva sociálního zabezpečení.³

Těmito třemi pilíři jsou sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc.

³ Gregorová Z., Galvas M., Sociální zabezpečení, 2. vydání, Brno, Doplněk 2000, s. 38

2.2. Sociální pojištění

Sociální pojištění se týká sociálních událostí, na které se dá předem připravit odkládáním části finančních prostředků. Jedná se především o pojištění důchodové, nemocenské a zdravotní. Všechna tato pojištění jsou založena na pojistném principu, tj. na pravidelném placení příspěvku – pojistného.

Pojištění důchodové, zdravotní a nemocenské se pod pojem rodinné dávky podřadit nedají, proto se tímto systémem sociálního zabezpečení nebudu ve své diplomové práci více zabývat.

2.3. Státní sociální podpora

Systémová součást systému sociálního zabezpečení státní sociální podpora je upravena *zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře*, ve znění pozdějších předpisů.

Státní sociální podpora je sociální systém poskytující dávky určené zejména pro děti nebo rodiny s dětmi a v některých dalších sociálních situacích. Již z názvu „státní sociální podpora“ je zřejmé, že náklady na tuto podporu hradí v celém rozsahu stát přímo ze státního rozpočtu. Jedná se o část tzv. povinných mandatorních výdajů. To znamená, že stát hradí nejen náklady na dávky samotné, ale i náklady vznikající v souvislosti s řízením o tyto dávky.

Nárok na dávky poskytované z tohoto systému má pouze fyzická osoba a s ní společně posuzované osoby, které jsou hlášeny k trvalému pobytu na území České republiky, a občané Evropské unie, kteří nemusí mít trvalé bydliště na území České republiky a jejichž nárok vychází z nařízení Rady č. 1408/71/EHS a č. 1612/68/EHS.⁴

V systémové části státní sociální podpory se nachází většina dávek, které je možné považovat za dávky rodinné. O této skutečnosti se zmíním více níže. V českém právním řádu definici pojmů „rodinné dávky“ a „rodina“ nenalezneme. S pojmem rodinné dávky se v žádném vnitrostátním českém zákoně nesetkáme. S pojmem rodina se setkáme právě v zákoně o státní sociální podpoře, který pracuje s pojmem rodina. Zákonodárce definoval pro účely tohoto zákona rodinu v §7.

⁴ Viz ustanovení §3 zákona o státní sociální podpoře

Za rodinu se považuje ... *oprávněná osoba a s ní společně posuzované osoby*. Zajímavé a důležité je, že při absenci společně posuzovaných osob se za rodinu považuje pouze jediná oprávněná osoba. Tedy jediná osoba pro účely tohoto zákona tvoří rodinu. V praxi se s tímto můžeme častěji setkat u dávky příspěvek na bydlení, kdy nárok na poskytnutí dávky může mít při splnění dalších podmínek pouze jediná osoba.⁵

Většinou se setkáváme se situací, kdy rodinu tvoří soužití rodičů a nezaopatřených dětí ve společné domácnosti. Pojem domácnost je velice důležitý. Obsah tohoto pojmu nenalezneme v zákoně 117/1995 Sb., ale v Občanském zákoníku, konkrétně v § 115. Domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Za nezaopatřené dítě je považováno dítě do skončení povinné školní docházky a dále, pokud se buď připravuje na budoucí povolání, nebo je zdravotně postižené, nejdéle však do 26 let. Výjimku tvoří příspěvek na bydlení. Společně posuzovány jsou všechny osoby, které jsou v bytě hlášeny k trvalému pobytu, podmínka společné domácnosti se nevyžaduje.

Při posuzování nároků na dávky SSP se nezjišťuje majetek rodiny, pouze příjmy, a to pouze u některých dávek. V závislosti na příjmu se vyplácí přídavek na dítě, sociální příplatek a příspěvek na bydlení. Ostatní dávky jako rodičovský příspěvek, porodné, pohřebné a dávky péčovské péče se vyplácí bez ohledu na výši příjmu.⁶

Základem pro stanovení nároku a výši některých dávek včetně určení hranice příjmu osoby či rodiny je životní minimum. Životní minimum je stanoveno v zákoně č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.⁷

Dávky SSP zohledňují jak příjmovou tak i sociální situaci rodiny. Čím je v rodině více nepříznivých sociálních událostí, tím více a vyšších dávek je rodině poskytováno. Rodina může pobírat více dávek SSP souběžně.

Příjmy rozhodné pro nárok na dávky SSP zahrnují především příjmy ze závislé činnosti, příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti a dále dávky nemocenského a důchodového zabezpečení a podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci včetně obdobných příjmů z ciziny.

Dávky se nejčastěji vyplácí bezhotovostně převodem na účet u některé z komerčních bank nebo v hotovosti prostřednictvím peněžní poukázky.

⁵ Viz § 24 zákona o státní sociální podpoře

⁶ Břeská N., Burdová E., Vránová L., Státní sociální podpora, 12. vydání, Olomouc, Anag, 2008 s. 15

⁷ Viz § 1 zákona o životním a existenčním minimu

Príslušné k vyřizování agendy jsou úřady práce dle místa trvalého pobytu osoby, která uplatňuje svůj nárok na dávky. Od 1. ledna 2009 je nově pro žadatele bydlící v Praze příslušný Úřad práce hlavního města Prahy.

Žádosti o dávky se podávají na tiskopisech předepsaných Ministerstvem práce a sociálních věcí. Nárok na výplatu dávek SSP zaniká uplynutím 3 měsíců ode dne, za který dávky náleží. U dávek jednorázových zaniká nárok uplynutím 1 roku od vzniku nároku na dávku.

Dávky státní sociální podpory jsou jednak dávky poskytované v závislosti na výši příjmu a dávky ostatní, kde na výši příjmu nezáleží. Těchto dávek je celkem sedm. Dávky pěstounské péče zahrnují čtyři dávky. Dávky příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla se poskytují jednorázově. Dávky příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna se poskytují opakovaně

Mezi dávky poskytované v závislosti na výši příjmu, tzv. testované dávky, patří:⁸

- a) přídavek na dítě**
- b) sociální příplatek**
- c) příspěvek na bydlení**

Mezi dávky ostatní patří:

- a) rodičovský příspěvek**
- b) dávky pěstounské péče**
- c) porodné**
- d) pohřebné**

Rozdělení dávek státní sociální podpory na tyto dvě skupiny rozděluje tyto dávky na dávky poskytované v závislosti na výši příjmu rodiny a na dávky, které se poskytují bez ohledu na velikost příjmu. Musí být splněny pouze všechny ostatní podmínky stanovené zákonem.

⁸ Břeská N., Burdová E., Vránová L., Státní sociální podpora, 12. vydání, Olomouc, Anag, 2008 s. 15

Pro oba druhy dávek státní sociální podpory platí, že mohou být poskytovány pouze fyzické osobě a nelze je přiznat osobě právnické. Zákon o státní sociální podpoře také pro vznik nároku na dávky stanoví fundamentální podmínku hlášení k trvalému pobytu na území České republiky. Zvláštní režim pro vznik nároku na dávky je používán u cizinců, kdy nárok může vzniknout i bez hlášení k trvalému pobytu na území ČR.

U testovaných dávek státní sociální podpory je důležitý tzv. rozhodný příjem.⁹ Tento příjem se stanoví jako měsíční průměr příjmu rodiny v rozhodném období. Tento měsíční průměr se vypočítá z celkových měsíčních příjmů oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných. Např. pro přiznání dávky sociální příplatek pro období leden – březen 2009 je rozhodným příjmem měsíční průměr příjmu rodiny za kalendářní čtvrtletí říjen – prosinec 2008. Pro přiznání dávky přídavek na dítě od 1. října 2008 je rozhodným příjmem měsíční průměr příjmu rodiny za kalendářní rok 2007.

Za příjem, ze kterého se vypočítá rozhodný příjem se považuje příjem ze závislé činnosti a funkční požitky, příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti, příjmy z pronájmu a ostatní příjmy, tak jak jsou vyjmenovány v zákoně o daních z příjmu spolu s ostatními příjmy, od daní osvobozených, které jsou vyjmenovány v zákoně o daních z příjmu. Okruh započitatelných příjmů je tedy taxativně vymezen, což znamená, že jakékoliv jiné, než vyjmenované příjmy, nelze do rozhodného příjmu zahrnout.

2.4. Rodinné dávky v systému státní sociální podpory dle nařízení Rady č. 1408/71/EHS

Abych mohl úspěšně identifikovat v dávkách státní sociální podpory ty dávky, které lze označovat jako dávky rodinné, bylo nutné pozorně prostudovat nařízení Rady č. 1408/71/EHS o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se uvnitř Společenství.

Definice rodinných dávek se nalézá v obecných ustanoveních v čl. 1 u) i) :

⁹ Viz ustanovení § 4 zákona o státní sociální podpoře

Pro účely tohoto nařízení se „**rodinnými dávkami**“ rozumějí **veškeré věcné i peněžité dávky určené k pokrytí rodinných výdajů.**

Nařízení 1408/71/EHS funguje jako určitý koordinační mechanismus,¹⁰ prostřednictvím kterého se upravují nároky na jednotlivé dávky sociálního zabezpečení, včetně tzv. rodinných dávek. S ohledem na tento fakt neobsahuje dané nařízení taxativní výčet jednotlivých dávek. Článek 1 u) i) ii) Nařízení 1408/71/EHS pouze stanoví definici rodinných dávek a rodinných přídavků. Je pak dále na každém členském státu, který uplatňuje v rámci řízení o nárocích na rodinné dávky, aby si jasně stanovil, které z dávek bude za rodinné dávky či přídavky považovat. Toto rozhodnutí poté předkládá Správní komisi pro sociální zabezpečení migrujících pracovníků, která je orgánem Komise Evropských Společenství a jejím úkolem je mimo jiné výklad Nařízení 1408/71/EHS a další činnosti související s aplikací tohoto nařízení.

Za rodinné dávky jsou v České republice považovány některé dávky státní sociální podpory.¹¹

Jedná se o **přídavek na dítě** (dle Nařízení 1408/71/EHS má charakter rodinných přídavků), **rodičovský příspěvek** a opakující se dávky **pěstounské péče**. Dávka **pohřebné** není dle Nařízení 1408 považována za dávku rodinnou, ale je samostatně upravena ve zvláštní kapitole tohoto Nařízení.

Zvláštní režim má **sociální příplatek**. Je považován za tzv. nepřispěvkovou dávku dle čl. 10a Nařízení 1408. Důležitou roli při stanovování výčtu rodinných dávek v rámci jednotlivých národních systémů sociálního zabezpečení hraje Evropský soudní dvůr. Ten svými rozsudky, které mají precedenční charakter často upravuje charakter definice rodinných dávek. V návaznosti na tato rozhodnutí, poté musí být přehodnoceny postoje jednotlivých členských států ve smyslu případné změny výčtu dávek, které jsou či nejsou za rodinné považovány.

¹⁰ Úsek pro evropskou integraci a mezinárodní vztahy MPSV, Sociální zabezpečení osob pohybujících se v rámci EU, 2. vydání, Praha, MPSV, 2002 s. 7

¹¹ Vítková Rulíková K., ředitelka odboru rodiny a dávkových systémů na MPSV, písemná odpověď na můj dotaz

2.4.1. Přídavek na dítě

Tato dávka státní sociální pomoci je Přídavek na dítě je základní dlouhodobou dávkou, poskytovanou rodinám s dětmi, která jim pomáhá krýt náklady, spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Jde o dávku, která je nárokem dítěte. Přídavek na dítě se vyplácí zletilému nezaopatřenému dítěti. Za nezletilé dítě uplatňuje tento nárok jeho zákonný zástupce nebo ten, kdo ho má v přímém zaopatření. Jedná se nejčastěji o jednoho z rodičů nezletilého. Je-li nezletilé dítě v přímém zaopatření ústavu pro péči o děti a mládež, vyplácí se přídavek na dítě tomuto ústavu. Pokud je dítě v pěstounské péči, náleží přídavek na dítě pěstounovi. Pokud podmínku přímého zaopatření splňuje více osob, náleží přídavek na dítě vždy jen jedné z nich. Tato osoba se určí na základě jejich dohody. Pokud se tyto osoby nedohodnou, rozhodne o příjemci dávky příslušný úřad

Od 1. ledna 2008, kdy došlo ke změně ve způsobu výpočtu přídavku na dítě má nárok na přídavek na dítě nezaopatřené dítě, které žije v rodině, jejíž rozhodný příjem je nižší, než **2,4 násobek částky životního minima rodiny**. Pro nárok na dávku se posuzuje příjem za předchozí kalendářní rok, za příjem se považuje i rodičovský příspěvek. Přídavek je vyplácen od 1. ledna 2008 pevnými částkami závislými pouze na věku nezaopatřeného dítěte. V předchozí úpravě platné do 31. prosince 2007 byla výše přídavku na dítě odstupňována také dle výše rozhodného příjmu rodiny do třech úrovní: základní, snížené a zvýšené. V současné době platí tedy tato úprava:

Věk nezaopatřeného dítěte v rodině Výše přídavku na dítě v Kč měsíčně

do 6 let	500
od 6 do 15 let	610
od 15 do 26 let	700

Na příkladu pětičlenné rodiny složené ze dvou dospělých osob – manželů a tří dětí ve věku 2, 8 a 14 let si ukážeme výpočet celkové výše přídavků na děti. Manželka je na rodičovské

dovolené a pobírá rodičovský příspěvek ve výši 7 600 Kč. Manžel je zaměstnán. Jeho průměrný měsíční čistý příjem za předchozí kalendářní rok činí 17 000 Kč. Žádné jiné příjmy nemají. Všechny děti jsou zdravé. Výpočtem si zjistíme výši částky životního minima rodiny. Životní a existenční minimum je stanoveno v zákoně č. 110/2006 SB., o životním a existenčním minimu. Tento zákon obsahuje mimo jiné částky životního minima pro jednotlivé osoby.

Částky životního minima od 1. ledna 2009 v Kč za měsíc¹²

pro jednotlivce	3126
pro první dospělou osobu v domácnosti	2880
pro druhou a další dospělou osobu v domácnosti	2600
pro nezaopatřené dítě ve věku	
do 6 let	1600
6 až 15 let	1960
15 až 26 let (nezaopatřené)	2250

Životní minimum je součtem všech částek životního minima jednotlivých členů domácnosti. V našem případě činí životní minimum rodiny částku 11 000 Kč (2880+2600+1600+1960+1960). 2,4 násobek životního minima je 26 400 Kč (11 000 * 2,4). Příjem rodiny 24 600 Kč (17 000+7 600). Příjem rodiny je menší, než 2,4 životního minima a rodina má nárok na přídavky na děti v celkové výši 1720 Kč/měsíc (500+610+610).

¹² Viz §3 zákona o životním a existenčním minimu

2.4.2. Rodičovský příspěvek

Na rodičovský příspěvek má rodič nárok, jestliže po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině. Řádnou, celodenní a osobní péči se rozumí péče v rodině obvyklá, kterou takové dítě potřebuje pro svůj zdárný duševní a fyzický rozvoj. Důležitou zákonnou podmínkou je také fakt, že přiznání této dávky se týká vždy nejmladšího dítěte v rodině. Pokud se matce, která vychovává jednoroční dítě, na které pobírá rodičovský příspěvek, narodí další dítě, ztrácí matka nárok na rodičovský příspěvek u staršího dítěte a získává nárok na získání rodičovského příspěvku u druhorozeného dítěte. To platí i v případě, že všechny ostatní podmínky pro získání nároku na rodičovský příspěvek u prvorozeného dítěte jsou jinak splněny. Vždy je možné pobírat pouze jeden rodičovský příspěvek na nejmladší dítě v rodině. Rodič si může zvolit čerpání rodičovského příspěvku po dobu do dvou, tří nebo čtyř let dítěte.

Rodičovský příspěvek je stanoven ve čtyřech výších daných v pevných měsíčních částkách:

zvýšená výměra 11 400 Kč,

základní výměra 7 600 Kč,

snížená výměra 3 800 Kč,

nižší výměra 3 000 Kč

Volbou doby čerpání si rodič zároveň volí i k ní příslušnou výši příspěvku, a to:

„rychlejší čerpání rodičovského příspěvku“ – po peněžité pomoci v mateřství (dále jen PPM) ve zvýšené výměře 11 400 Kč do 24 měsíců věku dítěte; o tuto formu čerpání však může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM ve výši alespoň 380 Kč za kalendářní den,

„klasické čerpání rodičovského příspěvku“ - po PPM v základní výměře 7600 Kč do 36 měsíců věku dítěte; o tuto formu čerpání může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem,

„pomalejší čerpání rodičovského příspěvku“ - po PPM nebo od narození dítěte (nevznikl nárok na PPM) v základní výměře 7 600 Kč do 21 měsíců věku dítěte a dále ve snížené výměře 3 800 Kč do 48 měsíců věku dítěte.

O vybranou dobu a výši čerpání rodičovského příspěvku musí rodič písemně požádat příslušný úřad státní sociální podpory na předepsaném formuláři:

o rychlejší čerpání musí rodič požádat nejpozději ve druhém kalendářním měsíci následujícím po měsíci, ve kterém nejmladší dítě dosáhne **22 týdnů života**, resp. ve kterém současně narozené nejmladší děti dosáhnou věku 31 týdnů života (doba pobírání PPM, která je dávkou nemocenského pojištění, je 28 týdnů, resp. 37 týdnů po porodu víceročet),

o klasické čerpání musí rodič požádat nejpozději v kalendářním měsíci, ve kterém nejmladší dítě dosáhne **21. měsíce věku**.

Pokud rodič nepožádá o rychlejší či klasické čerpání rodičovského příspěvku, je mu po 21. měsíci věku dítěte vyplácen rodičovský příspěvek v režimu pomalejšího čerpání, tzn. ve snížené výměře.

Dobu a výši čerpání rodičovského příspěvku je možné zvolit pouze v rozhodných obdobích (druhý kalendářní měsíc po 22. týdnu věku dítěte a 21. měsíci věku dítěte) Po učiněném rozhodnutí je vybraná možnost čerpání již **nezměnitelná**, a to i v případě, že se rodiče v pobírání rodičovského příspěvku střídají.

U **zdravotně postižených dětí** má rodič nárok nejdříve ode dne posouzení dítěte jako dítěte dlouhodobě zdravotně postiženého nebo dlouhodobě těžce zdravotně postiženého nebo po skončení čerpání rodičovského příspěvku ve zvýšené výměře na rodičovský příspěvek v základní výměře 7 600 Kč do 7 let věku dítěte, a to bez ohledu na to, jakou možnost čerpání rodičovského příspěvku zvolil před posouzením zdravotního stavu dítěte. Pokud dítěti, o které rodič pečuje a které zakládá nárok na rodičovský příspěvek, je přiznán příspěvek na péči podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, má rodič nárok na rodičovský příspěvek v poloviční výši. Pokud dítě, o které rodič pečuje a které zakládá nárok na rodičovský příspěvek, je posouzeno jako dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené a tomuto dítěti nebyl přiznán příspěvek na péči, náleží rodičovský příspěvek v nižší výměře 3 000 Kč od 7 do 10 let věku dítěte.

Nárok na rodičovský příspěvek v základní výměře do 7 let věku dítěte náleží i v případech, kdy dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě není nejmladším dítětem v rodině, pokud by jinak náležel rodičovský příspěvek na nejmladší dítě v rodině ve snížené výměře anebo by nárok na rodičovský příspěvek na nejmladší dítě v rodině již nebyl. Podmínka osobní celodenní a řádné péče musí být splněna u dítěte dlouhodobě zdravotně postiženého nebo dlouhodobě těžce zdravotně postiženého. Obdobně se postupuje u dítěte, které je dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené, které zakládá nárok na rodičovský příspěvek po 7 roce jeho věku.

Podmínka péče po celý kalendářní měsíc se považuje za splněnou, i když tomu tak fakticky není, v následujících situacích:

- o dítě se narodilo,
- o rodič měl po část měsíce z dávek nemocenského pojištění nárok na peněžitou pomoc v mateřství, peněžitou pomoc nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem,
- o osoba dítě převzala do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu,
- o dítě dovršilo věk 2, 3, 4, 7 nebo 10 let, do kterého náleží rodičovský příspěvek
- o dítě nebo rodič zemřeli,
- o rodič převzal do péče vlastní dítě, které předtím bylo na základě rozhodnutí příslušného orgánu svěřeno do péče jiné osoby nebo bylo umístěno v ústavu nebo bylo více než 3 kalendářní měsíce v péči zdravotnického zařízení.

Podmínka osobní celodenní péče o dítě není splněna, je-li dítě umístěno v jeslích, mateřské škole nebo jiném zařízení pro děti předškolního věku s výjimkami dále uvedenými. Rodičovský příspěvek náleží i v případech, kdy:

- o dítě mladší 3 let navštěvuje jesle nebo jiné obdobné zařízení po dobu nejvýše pěti kalendářních dnů v kalendářním měsíci,
- o dítě, které dovršilo 3 léta věku, navštěvuje mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím čtyři hodiny denně nebo 5 dní v kalendářním měsíci,

- o dítě pravidelně navštěvuje léčebně rehabilitační zařízení nebo mateřskou školu nebo její třídu zřízenou pro zdravotně postižené děti či jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím čtyři hodiny denně,
- o dlouhodobě zdravotně postižené dítě nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě pravidelně navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím šest hodin denně a dítě školního věku navštěvuje přípravnou třídu základní školy nebo školu poskytující základní nebo střední vzdělání,
- o dítě navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím čtyři hodiny denně, pokud je zdravotní postižení sluchu či zraku obou rodičů (osamělého rodiče) v rozsahu 50 % a více.

Příjem rodiče není sledován. To znamená, že při nároku na výplatu rodičovského příspěvku může rodič výdělečnou činností zlepšovat sociální situaci rodiny. Po dobu své výdělečné činnosti však musí rodič pobírající rodičovský příspěvek zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou. Nezkoumá se ani nárok na podporu v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci a příspěvky náležející občanům se změněnou pracovní schopností v době jejich pracovní rehabilitace. Jestliže v rodině jeden z rodičů má z dávek nemocenského pojištění nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem, rodičovský příspěvek náleží, pouze je-li vyšší než dávky nemocenského pojištění. V tomto případě je doplacen rozdíl mezi rodičovským příspěvkem a uvedenými dávkami.

Pokud byl rodiči vyplacen rodičovský příspěvek a přitom nesplnil podmínky pro výplatu příspěvku, je rodič povinen vrátit příslušnému úřadu vyplacené částky za období, kdy mu rodičovský příspěvek nenáležel.

2.4.3. Dávky pěstounské péče

Pěstounská péče je formou náhradní rodinné výchovy. Soud svěřuje dítě pěstounovi do péče na jeho žádost v případech, kdy se o něj vlastní rodiče nemohou nebo nechtějí starat. Dávky pěstounské péče jsou čtyři a jsou určeny ke krytí nákladů svěřených dětí, na odměnu pěstouna a další náklady spojené s touto péčí. Dávky pěstounské péče náleží také poručíkovi ustanovenému soudem, který osobně pečuje o svěřené dítě. Vedle dávek pěstounské péče

náleží dítěti i pěstounovi i další dávky státní sociální podpory, například přídavek na dítě, rodičovský příspěvek a další vyjma sociálního příplatku. Pro účely této dávky se na děti v pěstounské péči nepohlíží jako na osoby společně posuzované.

Dávky pěstounské péče jsou celkem čtyři:¹³

-příspěvek na úhradu potřeb dítěte

-odměna pěstouna

-příspěvek při převzetí dítěte

-příspěvek na zakoupení motorového vozidla

V této části diplomové práci se budu zabývat pouze prvními dvěma opakujícími se dávkami, jelikož pouze tyto jsou považovány v České republice za dávky rodinné dle nařízení 1408/71. Dvě jednorázové dávky pěstounské péče budou rozebrány níže.

2.4.3.1. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte představuje nárok dítěte svěřeného do pěstounské péče. Příspěvek se poskytuje do dosažení zletilosti dítěte nebo nejdéle do 26 let, jestliže jde o nezaopatřené dítě, které žije ve společné domácnosti s osobou, která byla do dosažení zletilosti jeho pěstounem.

Výše příspěvku na úhradu potřeb nezaopatřeného dítěte činí 2,3 násobek životního minima dítěte. V případě zdravotně postiženého dítěte se koeficient, kterým se násobí životní minimum dítěte, zvyšuje úměrně stupni postižení a činí 2,35 u dlouhodobě nemocného dítěte, 2,90 u dlouhodobě zdravotně postiženého dítěte a 3,10 u dlouhodobě těžce zdravotně postiženého dítěte. Výše příspěvku pro zaopatřené nezletilé dítě se stanoví jako součin částky životního minima dítěte a koeficientu 1,40. Pro účely příspěvku na úhradu potřeb nezletilého dítěte je jako příjemce dávky stanoven pěstoun.

¹³ Viz §36 zákona o státní sociální podpoře

Tento příspěvek má finančně zajistit dítě svěřené do pěstounské péče pouze za podmínky, že nepobírá důchod z důchodového pojištění. Pokud takový důchod pobírá a tento důchod je nižší, než výše příspěvku na úhradu jeho potřeb, náleží pěstounovi příspěvek ve výši rozdílu těchto dávek.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte podle věku a zdravotního stavu dítěte v pěstounské péči měsíčně v Kč

<i>Nezaopatřené dítě ve věku</i>	<i>zdravé dítě</i>	<i>dlouhodobě nemocné</i>	<i>dlouhodobě zdravotně postižené</i>	<i>dlouhodobě těžce zdravotně postižené</i>
	<i>koeficient 2,30</i>	<i>koeficient 2,35</i>	<i>koeficient 2,90</i>	<i>koeficient 3,10</i>
<i>do 6 let</i>	3 680	3 760	4 640	4 960
<i>Od 6 do 15 let</i>	4 508	4 606	5 684	6 076
<i>Od 15 do 26 let</i>	5 175	5 288	6 525	6 975

Pokud by si naše modelová rodina vzala do pěstounské péče dvě zdravé děti ve věku 5 a 10 let, náležel by jí měsíční příspěvek ve výši 8 188 Kč (3 680 + 4 508).

2.4.3.2. Odměna pěstouna

Odměna pěstouna je určitým způsobem společenské uznání osobě pečující o cizí dítě v pěstounské péči. Při společné pěstounské péči manželů se přiznává tato dávka pouze jednou. Výše odměny činí součin životního minima jednotlivce a koeficientu 1.0 za každé svěřené dítě, tj. 3 126 Kč měsíčně za jedno dítě.

Na **odměnu pěstouna ve zvláštních případech** má nárok pěstoun, který pečuje alespoň o 3 svěřené děti nebo alespoň o jedno svěřené dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II., III., IV. Odměna pěstouna ve zvláštních případech za kalendářní měsíc činí součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,5. Za

každé další dítě v pěstounské péči se odměna pěstouna zvyšuje 0,5 životního minima jednotlivce za každé svěřené dítě a o 0,75 životního minima jednotlivce, jde-li o další dítě se stupněm závislosti II., III., IV. Odměna pěstouna ve zvláštních případech náleží, jen jestliže pěstoun není po celý kalendářní měsíc výdělečně činný. Tato odměna se pro účely zdravotního pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti posuzuje jako plat.

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna v Kč měsíčně
1	3 126
2	6 252
3	17 193
4	18 756
1 závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II., III., IV.	17 193

Naše modelová rodina si vzala do pěstounské péče dvě zdravé děti. Náleží jí odměna ve výši 6 252 Kč.

2.4.4. Pohřebné

Touto jednorázovou dávkou se přispívá na náklady spojené s vypravením pohřbu. Pohřebné je stanoveno pevnou částkou ve výši 5 000 Kč. Nezáleží na skutečných nákladech, které oprávněná osoba skutečně vynaloží. Jelikož nárok na pohřebné může uplatnit více osob, je nárok na pohřebné přiznán té osobě, která o dávku zažádá jako první. Příjem rodiny se netestuje. Pohřebné náleží osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, a to za podmínky, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR. Tato úprava platí od 1. ledna 2008. V důsledku této úpravy došlo k rapidnímu snížení oprávněných osob. Do 31. prosince 2007 náleželo pohřebné každé fyzické osobě, která vypravila pohřeb. Při současné právní úpravě mají nárok na dávku většinou jen rodiče zemřelého nezaopatřeného dítěte, anebo nezaopatřené dítě, kterému zemřeli rodiče. Důležitá je podmínka trvalého pobytu zemřelého na území České republiky. Pokud chce např. syn s trvalým bydlištěm v České republice vypravit pohřeb zemřelému otci

s trvalým bydlištěm v Německu, nemá tento syn na dávku nárok právě z důvodu absence trvalého bydliště svého otce v České republice.

2.5. Nepříspěvková dávka v systému státní sociální podpory nařízení Rady č. 1408/71/EHS

Je na zvážení každého členského státu, aby si jasně stanovil, které z dávek, bude za rodinné dávky považovat. Toto rozhodnutí poté předkládá Správní komisi pro sociální zabezpečení migrujících pracovníků, která je orgánem Komise Evropských Společenství a jejím úkolem je mimo jiné výklad Nařízení 1408 a další činnosti související s aplikací Nařízení 1408.

Sociální příplatek má zvláštní režim. Je považován za tzv. nepříspěvkovou dávku dle čl. 10a Nařízení 1408.

2.5.1. Sociální příplatek

Cílem dávky je pomáhat rodinám s nízkými příjmy krýt náklady spojené se zabezpečováním potřeb jejich dětí. U této dávky je testován příjem rodiny za kalendářní čtvrtletí. Za příjem se považuje i rodičovský příspěvek a přídavek na dítě.

Nárok na sociální příplatek je vázán na péči o nezaopatřené dítě (s výjimkou dítěte svěřeného do pěstounské péče) a na stanovenou hranici příjmů v rodině v předchozím kalendářním čtvrtletí. Tato hranice nesmí překročit 2,0 násobek životního minima rodiny. Také v tomto případě, stejně jako u přídavku na dítě, náleží sociální příplatek pouze jedné osobě. Nárok na tuto dávku není možný u dětí svěřených do pěstounské nebo předpěstounské péče. Oprávněným osobám totiž náleží v souvislosti s pěstounskou péčí jiné druhy dávek státní sociální podpory a v případě vyplácení sociálního příplatku pěstounům by docházelo k duplicitě vyplácených prostředků a k pozitivní diskriminaci určitých oprávněných osob.

Ve výši dávky se odráží nejen příjmy rodiny, kdy s rostoucím příjmem sociální příplatek postupně klesá, ale i další rodinné situace. Sociální příplatek se zvyšuje v případech, kdy dítě je dlouhodobě těžce zdravotně postižené, dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě nemocné, zohledněny jsou také zdravotní postižení nebo osamělost rodiče. Vyšší sociální příplatek se poskytuje i rodinám, kde se narodilo více dětí současně, a to v době do tří let jejich věku, rodinám, kde dítě studuje na střední škole v denní formě studia nebo na vysoké škole v prezenční formě studia.

Vzhledem k tomu, že je sociální příplatek konstruován jako dávka určená rodičům dítěte, nemůže být přiznána samostatně žijícímu nezaopatřenému dítěti, a to ani v případě, že se jedná o dítě zletilé osiřelé nebo o sourozence.

Výše sociálního příplatku je zejména ovlivňována výší příjmu rodiny. Platí zde nepřímá úměra. Čím je rozhodný příjem rodiny vyšší, tím je nižší sociální příplatek. Při určité velikosti rozhodného příjmu pak na sociální příplatek není nárok vůbec. Naopak, pokud je rozhodný příjem nižší, než částka životního minima rodiny, považuje se za rozhodný příjem rodiny právě částka životního minima této rodiny. Na příkladu naší modelové rodiny vypočítáme, zda a v jaké výši rodině náleží sociální příplatek. Výši jednotlivých částek zjistíme z následující tabulky

Výše sociálního příplatku podle věku dítěte a rozhodného příjmu úplné rodiny v násobcích životního minima v Kč měsíčně (bez dalších sociálních situací)

Věk dítěte v rodině	Sociální příplatek při příjmu rodiny v předchozím kalendářním čtvrtletí			životního minima (není nárok)
	1,0násobek životního minima	1,6násobek životního minima	2,0násobek	
do 6 let*	800	320	0	
od 6 do 15 let	980	392	0	
od 15 do 26 let	1 125	450	0	

Průměrný měsíční příjem rodiny za předcházející kalendářní čtvrtletí je 26 320 Kč (17 000+7 600 +1 720). Dvojnásobek životního minima činí 22 000 Kč. Průměrný měsíční příjem rodiny složený z příjmu manžela, rodičovského příspěvku a přídavků na děti je vyšší, než dvojnásobek životního minima rodiny. Rodina tedy na sociální příplatek nárok nemá.

2.6. Sociální výhody v systému státní sociální podpory dle nařízení Rady č. 1612/68/EHS

V systému státní sociální podpory existují některé dávky, které nejsou považovány za dávky rodinné dle nařízení č. 1408/71, ale jsou považovány za sociální výhody dle nařízení č. 1612/68¹⁴ o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství. Těmito dávkami jsou porodné, příspěvek na bydlení a jednorázové dávky pěstounské péče, kterými jsou příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

2.6.1. Porodné

Porodné je jednorázová dávka, na níž vzniká nárok v souvislosti s narozením dítěte. Tento nárok má primárně žena, která dítě porodila. Pouze v případě, že by žena po porodu zemřela a porodné jí nebylo dosud vyplaceno, má nárok na porodné otec dítěte. Na porodné vzniká nárok i v případě, že se dítě narodilo mrtvé. Potvrzení o této skutečnosti vydává příslušná matrika příslušná dle místa porodu dítěte. Nárok na porodné má i žena, která o dítě nepečuje a dala souhlas k osvojení dítěte. Dávka tedy primárně částečně kompenzuje „náklady“ ženy spojené s těhotenstvím a porodem dítěte, nikoli s péčí poporodní. Nárok na porodné vzniká dnem porodu. Příjem oprávněných osob se nezkoumá. Pro přiznání dávky je nutná podmínka trvalého pobytu matky na území České republiky. U dítěte na místě trvalého pobytu nezáleží. Nárok na porodné mají kromě rodičů dítěte také osoby, které dítě převzaly do péče nahrazující péči rodičů do jednoho roku věku dítěte.

Výše porodného činí od 1. ledna 2008 částku 13 000 Kč za každé narozené dítě.

¹⁴ Viz. čl. 7 odst. 2 nařízení Rady č. 1612/68/EHS

2.6.2. Příspěvek na bydlení

Jednou ze tří dávek státní sociální podpory přiznávanou v závislosti na příjmu rodiny je příspěvek na bydlení. Tato dávka státní sociální podpory je dávkou, která v uplynulých letech doznala nejvíce změn, které se týkají především způsobu výpočtu této dávky, oprávněných příjemců této dávky či možné výše této dávky. Tato změna souvisí se zásadní změnou při konstrukci životního minima rodiny. K této změně došlo od 1. ledna 2007. Do té doby činila maximální výše této dávky několik set korun českých. V současnosti je možné, aby tato částka dosáhla až maximální možné výše 10 049 Kč.¹⁵ Jedná se také o dávku, jejíž výpočet je značně složitý oproti výpočtu jiných dávek SSP.

Nově je příspěvek na bydlení koncipován s použitím zásady, že každá rodina může za bydlení vynaložit jen část svých příjmů. Vznikl pojem tzv. sociálně únosných nákladů na bydlení, které tvoří 30% příjmů rodiny. Výjimkou je hlavní město Praha, kde sociálně únosné náklady činí 35% příjmů rodiny. Příspěvek na bydlení přispívá na krytí nákladů na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy. Osobou oprávněnou je vlastník nebo nájemce bytu, který splňuje zákonem stanovené podmínky nároku, a jeho sociálně únosné náklady na bydlení nebudou stačit k pokrytí skutečných nákladů na bydlení. Poskytování příspěvku podléhá testování příjmů rodiny za předchozí kalendářní čtvrtletí. Za příjem se považují i přídavek na dítě a rodičovský příspěvek. Na příspěvek na bydlení má nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu, jestliže

1) jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35), a zároveň

2) součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení.

V nové konstrukci příspěvku na bydlení tak oproti předešlé úpravě závisí výše dávky na skutečných nákladech na bydlení, které jsou ovšem zákonem limitovány. Náklady na bydlení tvoří u nájemních bytů nájemné a náklady za plnění poskytované v souvislosti s užíváním bytu, u družstevních a bytů vlastníků srovnatelné náklady, vyčíslené v zákoně o SSP. Plus u všech bytů náklady za energie, vodné a stočné, odpady, vytápění. Pro nárok a výši

¹⁵ O dávku by žádala žena se třemi nezaopatřenými dětmi ve věku do 6-ti let žijící v nájemním bytě v Praze, jejíž rozhodný příjem by se skládal kromě rodičovského příspěvku ve výši 3 800 Kč a přídavků na děti v celkové výši 1 500 Kč pouze z čistého příjmu nepřesahující částku 2 300 Kč/měsíc za splnění ostatních zákonných podmínek

příspěvku se berou v úvahu průměrné náklady zaplacené za předchozí kalendářní čtvrtletí. K žádosti je třeba přiložit doklad prokazující vlastnický nebo nájemní vztah k bytu. Dávku nelze přiznat osobě na základě smlouvy o podnájmu. Také na tuto dávku má v případě více oprávněných nárok pouze jeden z nich. Ten je opět určen dohodou nebo příslušným úřadem.

Náklady na bydlení jsou tvořeny u nájemního bydlení skutečnými náklady posuzovaných osob, např. náklady na úklid schodiště, odklizení sněhu, čištění komínu apod. Tyto náklady se dokládají nájemní smlouvou nebo je možné doložit rozpis nákladů za plnění, která souvisí s užíváním bytu. U družstevních bytů, bytů vlastníků a vlastníků nemovitostí se vychází z hodnot v zákoně, které jsou uvedené jako náklady srovnatelné. Tyto náklady jsou odstupňované podle počtu společně posuzovaných osob a jsou fiktivně stanovené a neprokazují se.

Srovnatelné náklady u družstevních bytů a bytů vlastníků za kalendářní měsíc jsou:

Počet společně posuzovaných osob	Kč
1	999
2	1367
3	1788
4 a více	2156

Normativní náklady na bydlení jsou stanoveny jako průměrné náklady na bydlení podle velikosti obce a počtu členů domácnosti. Zahrnují pro nájemní byty částky nájemného v souladu se zákonem o nájemném a pro družstevní byty a byty vlastníků obdobné náklady. Dále jsou do nich zahrnuty ceny služeb a energií. Normativní náklady na bydlení jsou propočítány na přiměřené velikosti bytů pro daný počet osob v nich trvale bydlících. Výše částek normativních nákladů na bydlení podle § 26 odst. 1 písm. a) a b) zákona činí pro období od 1. ledna 2009 do 31. prosince 2009 pro

bydlení v bytech užívaných na základě nájemní smlouvy

Normativní náklady na bydlení pro nájemní byty platné od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009

Počet osob Počet obyvatel obce

v rodině	Praha	nad 100 tis.50 000 - 99 10 000 - 49 do 9 999	obyvatel	obyvatel	obyvatel
1	5 088	4 045	3 804	3 380	3 165
2	7 380	5 952	5 622	5 042	4 747
3	10 140	8 274	7 842	7 083	6 698
4 a více	12 737	10 487	9 966	9 051	8 587

v družstevních bytech a bytech vlastníků

Normativní náklady na bydlení pro družstevní byty a byty vlastníků platné od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009

Počet osob Počet obyvatel obce

v rodině	Praha	nad 100 tis.50 000 - 99 10 000 - 49 do 9 999	obyvatel	obyvatel	obyvatel
1	3 109	3 109	3 109	3 109	3 109
2	4 719	4 719	4 719	4 719	4 719
3	6 654	6 654	6 654	6 654	6 654
4 a více	8 516	8 516	8 516	8 516	8 516

Společnou mají normativní náklady na bydlení pro nájemní byty a pro byty vlastníků vzrůstající tendenci v závislosti na počtu osob v rodině. Je to logické. Se vzrůstajícím počtem osob v rodině roste spotřeba elektřiny, plynu a vody.

Normativní náklady na bydlení pro byty vlastníků nezávisí na velikosti obce, ve které se byt nachází. Důvodem je nezávislost cen energií a vody na velikosti obce.

Normativní náklady na bydlení pro nájemní byty se ovšem liší v závislosti na velikosti obce. Určujícím kritériem je právě výše nájemného, které vlastníci bytů neplatí, a která roste právě s ohledem na velikost obce. Rozdíl mezi největší a nejmenší hodnotou normativních nákladů na bydlení pro nájemní byty při stejném počtu členů rodiny tak činí 4 150 Kč (12 737 – 8 587).

Z obou výše uvedených tabulek také vyplývá jedna zajímavá skutečnost. U malých obcí do 10 000 obyvatel se stírá rozdíl mezi normativními náklady u nájemních bytů a bytů ve vlastnictví. Je to způsobeno velice nízkou hodnotou nájemného v malých obcích. To je způsobeno nízkou poptávkou po bydlení v malých obcích. Z těchto hodnot se tak dá vysledovat postupný trend vylidňování vesnic a naopak koncentraci obyvatel v městech s vyšším počtem obyvatel.

Vypočítáme výši příspěvku na bydlení pro naši modelovou rodinu pro období březen-květen 2009. Rozhodné období pro určení průměrného čistého příjmu bude kalendářní čtvrtletí leden – březen 2009. Pro výpočet musíme určit, ve které obci rodina bydlí, zda bydlí ve vlastním, či nájemním bytě a jaké vynakládá měsíční náklady spojené s bydlením. Konkrétně zjistíme výši nájemného, výši plateb za plyn, elektřinu, vodné a stočné, případně další platby akceptované zákonem.

Rodina bydlí ve vlastním rodinném domě v Ostravě. Rodina platí měsíční zálohy na plyn ve výši 2 000 Kč, zálohy na elektřinu ve výši 1 800 Kč. V únoru 2009 zaplatila rodina fakturu za spotřebu vody ve výši 2 500. V březnu 2009 proběhlo roční zúčtování spotřeby plynu. Rodině vznikl přeplatek ve výši 1 600 Kč.

Průměrné měsíční náklady na bydlení rodiny za dané čtvrtletí zjistíme výpočtem ze vzorce:

$$PMN = ZP \cdot 3 + ZV \cdot 3 + SV - PP / 3 + NB$$

PMN - průměrné měsíční náklady rodiny

ZP - záloha na spotřebu plynu

ZV - záloha na spotřebu elektřiny

SV - spotřeba vody

PP - vrácení přeplatku z vyúčtování plynu

NB - náklady na bydlení pro pětičlennou rodinu

Po dosazení do vzorce dostaneme:

$$PMN = (2000 \cdot 3 + 1800 \cdot 3 + 2500 - 1600) / 3 + 2156$$

$$PMN = 6\,256 \text{ Kč/měsíc}$$

Průměrné měsíční náklady v 1. čtvrtletí roku 2009 činí 6 256 Kč. Čistý měsíční příjem rodiny činí 20 320 Kč. Abychom zjistili, zda má rodina nárok na příspěvek na bydlení, musíme zjistit, zda jsou splněny zákonné podmínky, které musí být splněny kumulativně. Průměrné měsíční náklady na bydlení musí přesahovat částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,3 (rodina žije v Ostravě), a zároveň tento součin nemůže být vyšší, než částka normativních nákladů na bydlení stanovená pro tuto rodinu v Ostravě.

Součin rozhodného příjmu rodiny a koeficientu 0,3 má velikost 6096. Tento výsledek je menší, než průměrné měsíční náklady rodiny ve výši 6 256 Kč. Aby rodina měla nárok na příspěvek na bydlení, musí být takto spočítaný výsledek menší, než náklady na bydlení. Tato podmínka splněná je, jelikož číslo 6 096 je menší, než číslo 6 256. Druhou nutnou podmínkou je, aby vypočítaný výsledek 6 096 byl menší, než částka normativních nákladů na bydlení. Velikost normativních nákladů na bydlení činí pro pětičlennou rodinu v Ostravě ve vlastním bydlení částku 8 516 Kč. I tato druhá podmínka splněná je. Číslo 6 096 je menší, než číslo 8 256.

Příspěvek na bydlení nyní zjistíme tak, že od velikosti průměrných měsíčních nákladů na bydlení, kterou jsme spočítali ve výši 6 256 Kč, odečteme již vypočítaný součin čistého příjmu rodiny a koeficientu 0,3, který činí 6 096. Rodina má tedy nárok na příspěvek na bydlení ve výši 160 Kč.

2.6.3. Příspěvek při převzetí dítěte

Příspěvek při převzetí dítěte je jednorázově vyplácenou dávkou pěstounské péče. Účelem této dávky je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě přicházející do náhradní rodinné péče. Nárok na tuto dávku má pěstoun ke dni převzetí dítěte. Výše příspěvku je stanovena pevnými částkami podle věku dítěte.

Věk dítěte	Příspěvek při převzetí dítěte v Kč
do 6 let	8 000
6-15 let	9 000
15 - 26 let	10 000

2.6.4. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla je druhou a poslední jednorázovou dávkou poskytovanou v rámci pěstounské péče pěstounovi, který má v pěstounské péči nejméně čtyři děti. Podmínkou nároku dále je, že vozidlo nesmí pěstoun používat pro výdělečnou činnost. Příspěvek je poskytován ve výši 70 % pořizovací ceny vozidla, resp. ceny opravy vozidla, nejvýše však 100 000 Kč. Pokud by pěstoun do pěti let od pořízení vozidla toto vozidlo prodal, daroval nebo začal používat pro výdělečnou činnost, musí vrátit poměrnou část příspěvku. Stejně se musí zachovat při zanechání výkonu pěstounské péče

2.7. Sociální výhody v systému sociální péče dle nařízení Rady č. 1612/68/EHS

Třetí systémovou součástí systému sociálního zabezpečení je část nazvaná sociální péče nebo také sociální pomoc. Mezi nejdůležitější prameny práva v této oblasti patří zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon ČNR o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. Mezi nové prameny úpravy, které přinášející zásadní změny v sociální oblasti jsou zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, **zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi** a v neposlední řadě **zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu**.

Dávky, které mohou být poskytovány ze systémové součásti sociální péče podle nařízení Rady 1612/68/EHS můžeme nalézt v zákoně č. 111/2006 SB., o pomoci v hmotné nouzi.

2.7.1. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Systém pomoci v hmotné nouzi je moderní formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb. Je jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení. Vychází z principu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanovuje sedm situací spojených s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi. Napomáhá řešení některých nárazových životních situací. Stanovuje, že každá osoba má nárok na poskytnutí základních informací, které vedou nejenom k řešení její současné situace, ale i k předcházení vzniku hmotné nouze. Nedílnou součástí pomoci v hmotné nouzi je sociální práce s klienty.

Dávkami, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi, jsou: ¹⁶

- 1. příspěvek na živobytí**
- 2. doplatek na bydlení**
- 3. mimořádná okamžitá pomoc**

O dávkách pomoci v hmotné nouzi rozhodují a vyplácejí je pověřené obecní úřady.

Osoba se nachází v hmotné nouzi, když ona sama či rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.

Na příspěvek na živobytí a na doplatek na bydlení má nárok při splnění podmínek stanovených v zákoně o pomoci v hmotné nouzi:

osoba, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu

osoba, které byl udělen azyl nebo doplňková ochrana

cizinec bez trvalého pobytu na území České republiky, kterému tato práva zaručuje mezinárodní smlouva (Evropská sociální charta)

¹⁶ Viz. §4 zákona o pomoci v hmotné nouzi

občan členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než 3 měsíce

občan členského státu EU, kterému nárok na sociální výhody vyplývá z přímo použitelného předpisu Evropských společenství a jeho rodinný příslušník (např. Nařízení Rady EHS 1612/68)

rodinný příslušník občana členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než 3 měsíce

cizinec, který je držitelem povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropském společenství na území jiného členského státu EU a bylo mu uděleno povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky

rodinný příslušník cizince uvedeného v předchozí odrážce, kterému bylo uděleno povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky.

Okruh oprávněných osob pro mimořádnou okamžitou pomoc je širší, kromě osob uvedených v předchozím textu (oprávněné osoby pro příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení) jsou oprávněnými osobami při splnění podmínek rovněž osoby pobýající na území České republiky na základě zákona o pobytu cizinců. V odůvodněných případech – je-li osoba vážně ohrožena na zdraví – může jí být mimořádná okamžitá pomoc poskytnuta, i když pobývá na území České republiky v rozporu se zákonem o pobytu cizinců. V hmotné nouzi se nenachází osoba, která není v pracovním nebo obdobném vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání nebo účastnit se v cíleném programu k řešení zaměstnání, které nevznikl nárok na nemocenské nebo jí náleží ve snížené výši, a to z důvodu, že si přivodila pracovní neschopnost úmyslně, která je osobou samostatně výdělečně činnou a její příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí proto, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění, které za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky byla uložena sankce, která nastoupila výkon trestu odnětí svobody, byla vzata do vazby (tato skutečnost trvala po celý kalendářní měsíc), které se poskytují pobytové sociální služby v domově pro osoby se zdravotním postižením, domově

pro seniory, domově se zvláštním režimem nebo v chráněném bydlení, zdravotnickém zařízení ústavní péče déle než 3 měsíce, ústavní péče v psychiatrické léčebně nebo v léčebně pro dlouhodobě nemocné déle než 3 měsíce.

Okruh příjmů, které se berou v úvahu při posuzování nároku na dávku a její výši, je stanoven v zákoně o životním a existenčním minimu. Nicméně zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví určité odchylky:

tzv. čisté příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků uvedených v zákoně o daních z příjmů a ze mzdových nároků vyplácených úřadem práce se započítávají ve výši 70%,

příjmy z náhrady mzdy nebo sníženého platu po dobu prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti (karantény) a z dávky nemocenského pojištění, z podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci se započítávají ve výši 80%,

ostatní příjmy uvedené v zákoně o životním a existenčním minimu se započítávají ze 100% (příspěvek na živobytí se nezapočítává).

Příjem se zjišťuje zpravidla za období tří kalendářních měsíců před podáním žádosti o dávku. Nedostatečný příjem je pouze jednou z podmínek hmotné nouze, podstatné je, že osoba/společně posuzované osoby si ho nemohou zvýšit vlastním přičiněním. Zvýšením příjmu vlastním přičiněním se rozumí zvýšení příjmu vlastní prací, řádným uplatněním nároků a pohledávek a prodejem nebo jiným využitím majetku.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi blíže stanoví, co se rozumí jednotlivými formami vlastního přičinění, stanoví i situace, okruh osob, u nichž se některá forma vlastního přičinění nevyžaduje, a vliv snahy osoby na nárok na dávku a její výši.

Veřejná služba doplňuje vedle veřejně prospěšných prací, krátkodobého zaměstnání a dobrovolnické služby možnosti zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze. Veřejnou službu může zřizovat obec. Pokud obec veřejnou službu bude organizovat, lze na základě písemné smlouvy mezi obcí a osobou v hmotné nouzi zabezpečovat pomoc v záležitostech, které jsou konány ve prospěch obce a jejích občanů. Nezaopatřenost dítěte se posuzuje podle zákona o státní sociální podpoře.

2.7.2. Příspěvek na živobytí

Je základní dávka pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatečný příjem osoby/společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob je dán zákonem o životním a existenčním minimu. Vzhledem k tomu, že v praxi dochází k různým situacím, které jsou zcela individuálního charakteru, má orgán pomoci v hmotné nouzi možnost z okruhu společně posuzovaných osob některou osobu vyloučit.

Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě či rodině, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí. Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají. Částka živobytí se odvíjí od částek existenčního a životního minima.

Částka živobytí u osoby, která dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek stanovené měsíční splátky nebo která nepředloží na výzvu individuální akční plán vypracovaný úřadem práce, činí částku existenčního minima.

Částka živobytí u osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle jak 6 měsíců, činí částku existenčního minima. Toto neplatí u osoby, u které se nezkoumá možnost zvýšit si příjem vlastní prací, osoby pobírající podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osoby, která má příjem z výdělečné činnosti a osoby, která vykonává dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci.

Je specifikována a rozšířena forma vyplácení příspěvku na živobytí, a to prostřednictvím poukázky a elektronického platebního prostředku. Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi živobytím osoby či rodiny a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení. (Přiměřené náklady na bydlení jsou náklady na bydlení, maximálně však do výše 30 %, v Praze 35 %, příjmu osoby či rodiny).

2.7.3. Doplatek na bydlení

Je dávka pomoci v hmotné nouzi, která společně s vlastními příjmy občana a příspěvkem na bydlení ze systému státní sociální podpory pomáhá uhradit odůvodněné náklady na bydlení.

Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka živobytí.

Nárok na doplatek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt a jehož příjem/příjem společně posuzovaných osob je po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení nižší než částka jeho živobytí/částka živobytí společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob pro účely doplatku na bydlení je stejný jako pro účel příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory.

Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí a nárok na příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Doplatek na bydlení lze přiznat (s přihlédnutím k celkovým sociálním a majetkovým poměrům), i osobě, které příspěvek na živobytí nebyl přiznán, protože její příjem/příjem společně posuzovaných osob přesáhl částku živobytí osoby/společně posuzovaných osob, ale nepřesáhl 1,3násobek této částky.

Nárok na doplatek na bydlení nevznikne, pokud osoba bez vážného důvodu odmítne možnost levnějšího přiměřeného bydlení, o které je povinna požádat obec. Toto neplatí pro osoby starší 70 let a pro osoby obývající byt zvláštního určení, byt v domech zvláštního určení a byt, na jehož úpravu byl poskytnut příspěvek na úpravu bytu.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi pamatuje i na specifické situace spojené s bydlením. V případech hodných zvláštního zřetele může orgán pomoci v hmotné nouzi rozhodnout, že za nájemce považuje pro účely doplatku na bydlení i osobu dlouhodobě užívající jinou než nájemní formu bydlení.

Nárok na doplatek na bydlení má také nezletilé nezaopatřené dítě, které je v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež nebo které žije v náhradní

rodinné péči, na které přešlo vlastnictví nebo nájem bytu a dítě nemá dostatečný příjem nebo majetek k úhradě odůvodněných nákladů na bydlení.

Výše doplatku na bydlení se vypočte tak, že se od částky odůvodněných nákladů na bydlení připadajících na kalendářní měsíc (snížené o příspěvek na bydlení náležející za předchozí kalendářní měsíc) odečte částka, o kterou příjem osoby/společně posuzovaných osob (včetně vyplaceného příspěvku na živobytí) převyšuje částku živobytí osoby/společně posuzovaných osob.

2.7.4. Mimořádná okamžitá pomoc

Prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci může být poskytnuta pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy není osoba v hmotné nouzi, ale je jí vhodné bezprostředně poskytnout pomoc. Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví několik situací, v nichž lze tuto dávku pomoci v hmotné nouzi poskytnout.

První situací je ta, kdy osoba neplní podmínky hmotné nouze, ale kvůli nedostatku finančních prostředků jí hrozí vážná újma na zdraví. Dávku lze poskytnout v částce, která doplní příjem osoby do existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima).

Druhá situace, v níž lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc, je spojena s vážnou mimořádnou událostí. Mimořádná okamžitá pomoc může být poskytnuta osobě, která není v hmotné nouzi a kterou postihne vážná mimořádná událost a celkové sociální a majetkové poměry této osoby jí neumožňují překonat událost vlastními silami. Takovou událostí je např. živelní pohroma (povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení apod.), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie. Maximální výše dávky činí 15násobek částky životního minima jednotlivce.

Další situací, v níž lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc, je situace, kdy osoba není v hmotné nouzi, ale nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky:

- a. K úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázání ztráty osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu; výše dávky se stanoví s ohledem na konkrétní výdaj.
- b. Na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte; výše dávky se stanoví až do výše konkrétního nákladu, ale součet poskytnutých dávek nesmí překročit v kalendářním roce 10násobek částky životního minima jednotlivce.

Poslední situace se týká osob, které nemohou v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků, úspěšně řešit svoji situaci a jsou ohroženy sociálním vyloučením. Jedná se zejména o osobu, která:

- a. je propuštěna z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo
- b. je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo
- c. je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo
- d. nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší, nebo
- e. je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.

V tomto případě lze poskytnout dávku až do výše 1 000 Kč. Součet dávek poskytnutých v kalendářním roce nesmí přesáhnout 4násobek částky životního minima jednotlivce. Tuto dávku poskytuje obecní úřad obce s rozšířenou působností!

3. Nařízení Rady č. 1408/71/EHS

Vstupem do Evropské unie začala v České republice platit nařízení Evropského společenství, která jsou základními právními předpisy Evropské unie a jsou přímo aplikovatelná v každém členském státě. Rodinné dávky jsou definovány v **nařízení Rady č. 1408/71 o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se uvnitř Společenství**.

Toto nařízení se člení na sedm částí. Jeho součástí je také deset příloh, které obsahují důležitá specifika sociálních systémů členských států EU. První dvě části nařízení lze považovat za jeho obecnou část. Je v nich determinována působnost nařízení, jsou formulovány základní zásady koordinace, pravidla, pomocí kterých se aplikují právní předpisy jednotlivých členských států a jsou v něm vymezeny základní pojmy v nařízení používané. Třetí část obsahuje právní úpravu koordinačních postupů u jednotlivých sociálních dávek, které jsou předmětem nařízení. Čtvrtá a pátá část obsahuje informace ohledně zřízení Administrativní komise pro sociální zabezpečení migrujících pracovníků a Poradní výbor pro sociální zabezpečení migrujících pracovníků. V části šesté jsou obsažena společná ustanovení a v poslední sedmé části ustanovení přechodná a závěrečná.

Aby bylo možné koordinaci dávek správně provádět, bylo v roce 1972 přijato nařízení č. 574/72. Toto nařízení se skládá z osmi částí a jedenácti příloh. Toto nařízení je důležité především proto, že upravuje konkrétní postupy a práva a povinnosti příslušných institucí v jednotlivých členských státech při aplikaci koordinačních pravidel v nařízení 1408/71. Toto nařízení bylo přijato tři roky po přijetí nařízení rady 1612/68/EHS, které samo o sobě nevytváří sociální zázemí pro migrující osoby. Hrozilo, že migrující osoby by mohly ztratit svá sociální práva. Proto bylo přijato toto nařízení, které je postaveno na čtyřech základních zásadách:¹⁷

¹⁷ Koldinská K. a kol., Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU, 1. vydání, Praha, Beck, 2007, s. 49

1. zásadě rovného zacházení, kterou je zákaz diskriminace z důvodů státní příslušnosti pro migrující osoby

2. zásadě aplikace právního řádu jediného státu

3. zásadě sčítání dob pojištění

4. zásadě výplaty dávek do ciziny

1. Zásada rovného zacházení

Zákony hostitelské země mohou někdy obsahovat diskriminující doložky na základě státní příslušnosti. Tyto doložky se mohou týkat kvalifikačních podmínek nebo podmínek pro vyplacení peněžitých dávek. Aby k takové diskriminaci ze strany hostitelského státu nedocházelo, obsahuje nařízení č. 1408/71 článek 3, který zaručuje, aby všechny osoby sídlící na území členských států, na něž se nařízení vztahuje, podléhaly stejným povinnostem a užívaly stejných výhod jako státní příslušníci hostitelského státu.

2. Zásada aplikace právního řádu jediného státu

Nařízení 1408/71 zaručuje, aby nemohla nastat kolize, pozitivní či negativní, mezi právními řády jednotlivých členských států. Vždy lze použít legislativu jen jednoho státu. Rozhodující je přitom kritérium místa zaměstnání nebo místo samostatně výdělečné činnosti pracovníka. Na místo trvalého bydliště se v tomto případě nepřihlíží. Z tohoto obecného pravidla existují zákonné výjimky např. osoba pracující v České republice, která je svým zaměstnavatelem dočasně přeložena do Německa, dále podléhá české legislativě. Nutnost určení jednoho právního řádu je důležitá zejména pro odvádění příspěvků ze strany zaměstnance, tak pro poskytování dávek od státu.

3. Zásada sčítání dob pojištění

Nařízení 1408/71 obsahuje ustanovení, která zajišťují, aby pro nabytí práva na dávky se započítávala pojistná období dosažená ve všech členských státech. Toto sdružování pojistných období se týká dávek uvedených v článku 4 odst. 1 nařízení 1408/71.

4. Zásada výplaty dávek do ciziny

Nařízení 1408/71 zaručuje, že se jednotlivé členské státy vzdají všech svých vnitrostátních doložek, které pro vyplácení dávek vyžadují trvalý pobyt oprávněné osoby. Např. starobní důchod musí být oprávněné osobě vyplácen, i když se jedná o osobu, která splnila podmínky na vyplácení důchodu v Německu, ale nyní má trvalé bydliště v České republice.

3.1. Osobní rozsah nařízení 1408/71/EHS

Nařízení v článku 2 stanoví, že se vztahuje na **zaměstnané** nebo **samostatně výdělečně činné osoby** a na **studenty**, kteří podléhají nebo podléhali právním předpisům jednoho nebo více členských států nebo kteří jsou **osobami bez státní příslušnosti** nebo **uprchlíky** s bydlištěm na území jednoho z členských států, jakož i na jejich **rodinné příslušníky** nebo **pozůstalé** po nich. Novelou nařízení 1408/71/EHS, publikovanou pod číslem 859/2003, byl dále osobní rozsah nařízení rozšířen i na **státní příslušníky třetích zemí** (nejsou občany EU), kteří legálně pobývají na území členského státu, a kteří se nacházejí v situaci, která se nedá omezit pouze na jeden členský stát. Obdobná práva mají i členové jejich rodin a jejich pozůstalí.

Pracovníci a nezaměstnané osoby dostávají celou škálu rodinných dávek, včetně rodinných příspěvků, bez ohledu na to, který stát je příslušným státem.

Důchodci a sirotci. V souladu s dodatečnými definicemi stanovenými v kapitole věnované důchodcům a sirotkům jsou dávkami stanovenými podle zvláštních pravidel týkajících se této skupiny osob rodinné přídatky, různá zvýšení důchodu a příplatky pro sirotky.

- **Důchodci:** rodinné přídavky a jiné dávky v zásadě platí stát, který odpovídá za vyplácení důchodu.

- **Sirotci:** rodinné přídavky a jiné dávky v zásadě platí stát, ve kterém zemřelý pracovník vykonával své zaměstnání.

3.2. Věcný rozsah nařízení 1408/71/EHS

Oblasti, na něž se ustanovení vztahují, jsou taxativně vyjmenovány v článku 4.

Jedná se o:

- dávky v nemoci a mateřství
- dávky v invaliditě, včetně těch, jež jsou určeny k udržení nebo zlepšení výdělečné schopnosti
- dávky ve stáří
- dávky pozůstalým
- dávky při pracovních úrazech a nemocích z povolání
- pohřebné
- dávky v nezaměstnanosti
- **rodinné dávky**

Pro účely této diplomové práce je také důležité další ustanovení článku 4, které říká, že, se toto nařízení nevztahuje na sociální pomoc. Na základě nařízení 1408/71 dochází ke změně státu příslušného k výplatě rodinných dávek a osoba pracující jako zaměstnanec nebo osoba samostatně výdělečně činná v jiném členském státě EU, než je stát jejího trvalého bydliště, má právo požádat v tomto státě o tzv. **rodinné dávky**. Žádost o tzv. rodinné dávky se podává na zahraničním úřadě příslušném podle místa bydliště žadatele v zahraničí, nemá-li tam bydliště, pak podle místa sídla jeho zaměstnavatele.

V každém případě musí tedy osoba vykonávající výdělečnou činnost mimo území ČR zažádat o tzv. rodinné dávky v zemi, kde tuto výdělečnou činnost vykonává.

Po podání žádosti bude žadatel vybaven evropskými formuláři pro oblast sociálního zabezpečení (nejčastěji formulář E-401 a E-411)¹⁸, které vyplní, nechá si je potvrdit příslušným zahraničním úřadem a zašle na příslušné úřady v ČR k ověření. Formulář E-411 ověřují v ČR úřady práce, resp. jejich pracoviště státní sociální podpory. V Praze ověřuje tyto formuláře od prvního ledna 2009 Úřad práce hlavního města Prahy.

Formulář E-401 potvrzuje přímo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, odbor sociální politiky, Na Poříčním právu 1, 128 01 Praha 2. Po vrácení ověřených formulářů zpět příslušnému zahraničnímu úřadu zahájí tento řízení o přiznání dávky.

Pokud by vám příslušný zahraniční úřad vydal rozhodnutí o nepřiznání rodinných dávek nebo pokud by některá z dávek nebyla v zahraničí známa, může si o ni žadatel zažádat v ČR, a pokud splní podmínky českých právních předpisů, budou mu vypláceny z ČR.

3.3. Rodinné dávky v Evropské unii

Charakteristiky a vyplácené částky rodinných dávek se v jednotlivých zemích EU značně liší. Každá země má také své vnitrostátní podmínky, jejichž splnění je nutné pro získání nároku na tyto rodinné dávky.

Rodinné dávky jsou zvláštní druhy dávek. Není u nich prvořadá situace zaměstnance nebo osoby samostatně výdělečně činné. Dávka se poskytuje třetí osobě. Rozhodující je situace rodinných příslušníků. Cílem rodinných dávek je pokrýt náklady rodiny, a proto je vztah mezi skutečným životním standardem a domácí situací žadatele důležitější, než u jiných dávek. Tento charakter rodinných dávek se odráží i v národních podmínkách pro nárok na tento druh dávek. Většina států EU nevyžaduje pro přiznání dávky splnění podmínky získání určitých dob pojištění.

Kompetentní pro výplatu rodinných dávek bude ten stát, podle jehož právních předpisů je zaměstnanec nebo osoba samostatně výdělečně činná pojištěn. To platí vždy, pokud rodinní příslušníci bydlí ve stejné zemi jako zaměstnanec. Pokud rodinní příslušníci bydlí v jiné zemi, než je pracovník zaměstnán a nárok na rodinné dávky existuje podle právních předpisů

¹⁸ viz. příloha č.1 a č.2

několika států, obdrží příslušníci nejvyšší dávku, která se poskytuje podle právních předpisů jednoho z těchto států. Na celou rodinu se pohlíží, jako kdyby všichni její členové bydleli a byli pojištěni ve státě s nejpříznivějšími právními předpisy.

Důchodci dostávají rodinné dávky od státu, který jim vyplácí důchod.

Nezaměstnaní, kteří dostávají dávky podle právních předpisů členského státu, mají nárok na rodinné dávky podle právních předpisů tohoto státu i pro své rodinné příslušníky bydlící v jiném členském státě.

4. Nařízení Rady 1612/68/EHS

Nařízení 1612/68 zakládá právo státních příslušníků členských států na přístup k zaměstnání a jeho výkon na území jakéhokoliv jiného členského státu na základě stejných podmínek, které mají státní příslušníci daného hostitelského státu. Hostitelský stát však může vyžadovat určité jazykové znalosti. Toto vyžadování nemá diskriminační charakter, jelikož je nutné samo o sobě k výkonu příslušné práce. Nařízení Rady 1612/68/EHS, o volném pohybu pracovníků uvnitř ES bylo novelizováno směrnicí Evropského Parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Uvedené nařízení stanoví hlavní zásadu, že každý státní příslušník členského státu EU má právo, bez ohledu na místo svého bydliště, na přístup k zaměstnání a na jeho výkon na území jiného členského státu v souladu s jeho vnitrostátními předpisy.

Pro účely této diplomové práce je však nejdůležitější článek 7 odstavec 2, podle kterého pracovník – státní příslušník jiného členského státu – požívá stejné sociální a daňové výhody jako pracovníci tuzemští. Má rovněž za stejných podmínek zajištěn přístup k výuce v odborných školách, jenž má vztah k povolání. Pracovník má také stejná práva ve věcech bydlení

Z judikatury ESD vyplývá, že určité účinky vyplývající ze statusu pracovníka mohou přetrvávat i po té, kdy pracovník práci ztratí.¹⁹

4.1. Osobní rozsah nařízení 1612/68/EHS

Sociální výhody plynoucí z čl. 7 odstavec 2 nařízení 1612/68/EHS se vztahuje nejen na samotné pracovníky, ale také na jejich rodinné příslušníky. Nezáleží přitom na tom, zda jsou tyto rodinné příslušníky občany členského státu či ne. Musí pouze s daným pracovníkem migrovat. Podle článku 10 nařízení jsou za rodinné příslušníky pracovníka považovány manžel nebo manželka pracovníka, potomci mladší 21 let nebo potomci závislí na pracovníkovi a dále jeho příbuzní nebo příbuzní jeho manželky ve vzestupné linii, kteří jsou na pracovníkovi závislí.

¹⁹ rozhodnutí ESD ze dne 26. února 1992 ve věci C-357/89 Raulin

Pracovníkem je osoba, která pracuje na základě pracovní smlouvy. Pracovníkem je také osoba, která v závislém vztahu vykonává určitou výdělečnou činnost, ale tato činnost musí mít aspoň takový rozsah, aby nebyla považována za čistě okrajovou nebo doplňkovou.²⁰ ESD vyjádřil svůj názor, že pracovník má na určité sociální výhody nárok v situaci, kdy ztratí práci.²¹ Pracovníkem je také osoba, která po určitou dobu pracovala na území jiného členského státu a po ukončení této práce zůstane pobývat na jeho území.

Pracovníkem může být také osoba, která na území jiného členského státu nikdy nepracovala. Tato osoba si ale musí vážně hledat práci a nemá nárok na sociální dávky.²²

Na základě maastrichtské smlouvy, která novelizovala Smlouvu o založení ES a vytvořila institut občanství EU, vznikly dle nařízení 1612/68 sociální nároky osobám, které není možno dle tohoto nařízení považovat za pracovníky. Tento fakt se objevil v rozhodnutích ESD, který začal sociální výhody přiznávat i studentům v určitých specifických situacích.²³

4.2. Věcný rozsah nařízení 1612/68/EHS

Věcný rozsah tohoto nařízení není taxativně vymezen tak jako u nařízení 1408/71/EHS. Rozsah sociálních výhod a jejich adresáty určil až ESD ve svých rozhodnutích. Rozhodujícím byl rozsudek ESD 207/78 ve věci Even, který určil, že sociálními výhodami jsou jak výhody přímo spojené s výkonem práce, tak výhody obecně poskytované tuzemským pracovníkům v důsledku pouhého bydliště na státním území.

ESD interpretuje ve svých rozhodnutích obsah tohoto nařízení tak, že nárok na sociální výhody mají jak výdělečně činné osoby a členové jejich rodin, tak i státní příslušníci jiného členského státu, pokud v něm legálně pobývají. Tato interpretace ESD není zcela reflektována směrnicí 2004/38/ES, která omezuje rovné zacházení v oblasti sociální pomoci u osob, kteří nejsou pracovníky, na dobu, kdy jejich pobyt v daném členském státě přesáhne minimálně dobu 3 měsíců.

²⁰ rozhodnutí ESD ze dne 23. března 1982 ve věci C-53/1981 Levin

²¹ rozhodnutí ESD ze dne 12. května 1998 ve věci C-85/1996 Sala

²² rozhodnutí ESD ze dne 23. března 2004 ve věci C-138/02 Collins

²³ rozhodnutí ESD ze dne 20. září 2001 ve věci C-184/99 Grzelczyk

Do rozsahu nařízení patří dávky spadající do oblasti sociálního zabezpečení zároveň i s jinými výhodami sociálního charakteru jako např. slevy na jízdné, dávky životního minima, sociální pomoci a dokonce rodinné dávky, které jsou primárně v rámci koordinace sociálního zabezpečení definovány v nařízení 1408/71/EHS. Je tedy zřejmé, že koncept v nařízení 1408/71/ může působit vedle konceptu sociálních výhod v nařízení 1612/68/EHS nebo se s ním dokonce překrývat.²⁴

²⁴ rozsudek ESD ze dne 12. května 1998 C-85/96 ve věci Sala

5. Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo nastínit základní právní úpravu rodinných dávek ve vnitrostátní úpravě České republiky a v právu evropských společenství. Mým záměrem bylo určit dávky v rámci sociálního zabezpečení v České republice, které mohou být považovány za dávky rodinné a tyto dávky podrobně rozebrat.

V práci jsem se zaměřil na problematiku rodinných dávek, neboť se jedná o oblast, která se rychle vyvíjí, a se kterou se občané členských států Evropské unie setkávají každodenně ve svém běžném životě.

Stěžejním vnitrostátním předpisem upravující rodinné dávky v České republice je zákon o státní sociální podpoře. Tento zákon byl v posledních několika letech zásadně novelizován. Důvodem těchto novelizací souvisí se vstupem ČR do Evropské unie, jenž znamenal povinnost harmonizovat český právní řád s právem komunitárním. Ještě závažnější důvod častých novelizací souvisí s přijetím jednotné evropské měny Euro v ČR. Stát, který chce evropskou měnu přijmout, musí splnit tzv. Maastrichtská kritéria. Důležitým kritériem pro přijetí Euro je podmínka, že deficit státního rozpočtu v kalendářním roce nesmí být vyšší, než 3% hrubého domácího produktu. Výše rodinných dávek znatelně zatěžuje výdajovou stránku státního rozpočtu. Rodinné dávky tvoří značnou část tzv. mandatorních, tedy povinných ze zákona, výdajů. Z důvodů nutnosti snížení těchto výdajů došlo u rodinných dávek při posledních novelizacích zákona o státní sociální podpoře k takové úpravě těchto dávek, které znamenají značnou úsporu pro státní rozpočet ČR.

Tak např. se snížilo porodné, razantně se zmenšil počet oprávněných osob u dávky pohřebné, snížil se počet oprávněných osob u přídatku na dítě a u sociálního příplatku. Úpravou rodičovského příspěvku se značně snížilo množství vyplácených prostředků.

V rámci zpracování diplomové práce jsem dospěl k několika závěrům. Existuje dostatečné množství odborné literatury, která se týká oblasti rodinných dávek, a která pro mne byla bohatým zdrojem informací. Širokým zdrojem informací pro mne také byly internetové stránky, především stránky MPSV České republiky a oficiální stránky Evropské unie.

Podle mého názoru existuje i dostatečná právní úprava v této oblasti. Co se týče právní úpravy, základním pramenem v ČR je již zmiňovaný zákon o státní sociální podpoře.

Základním pramenem v EU jsou nařízení Rady č. 1612/68, č. 1408/71 a důležité nařízení Rady č. 574/72. Je velice důležité, že v případě nejednotného výkladu vzniklém při aplikaci těchto nařízení má poslední slovo ESD, jehož rozhodnutí mají sjednocující charakter a jsou závazná pro všechny členské státy. Jelikož od vzniku těchto nařízení uplynulo již více, než třicet let, existuje bohatá judikatura ESD ohledně výkladů možných sporných nebo ne zcela jasných částí těchto nařízení.

Po napsání této diplomové práce, po prostudování velkého množství materiálů týkajících se rodinných dávek, které spadají do systému sociálního zabezpečení, mohu konstatovat, že členské státy Evropské unie včetně České republiky poskytují svým občanům, a nejen jim, nejlepší, nejštedřejší a nejsolidárnější sociální systém na světě.

Jenom v průběhu devadesátých let minulého století vzrostly celkové rodinné dávky v zemích EU o téměř 36%. V roce 2000 činila tato peněžní plnění poskytována vládou rodinám více než 5% celkových sociálních výdajů členských států. Mezi jednotlivými členskými státy existují ovšem značné rozdíly. Např. v Lucembursku činila velikost rodinných dávek téměř 13% všech sociálních výdajů, v Irsku 11% a v Rakousku 8%. Na druhou stranu ve Španělsku jde pouze o 1%, v Itálii o 2%, v Portugalsku, v Nizozemsku a ve Švédsku o 3%.

V devadesátých letech minulého století také došlo ke zvyšování těchto dávek. Nejvíce v Lucembursku o 156%, v Německu o 81% a v Řecku o 67%. Jediným státem, kde ve sledovaném období došlo k poklesu těchto dávek je Nizozemsko, kde pokles činil téměř 14%.²⁵

Myslím se, že tento většinový trend zvyšování sociálních dávek včetně dávek rodinných bude nadále pokračovat.

V členských zemích neustále klesá porodnost a na druhou stranu se díky kvalitní zdravotní péči a štědrým sociálním systémům prodlužuje lidský život. To ve svém důsledku ale vede k nepříznivé demografické situaci, kdy se zmenšuje procentuální zastoupení lidí v produktivním věku, kteří svou prací vytvářejí společenské zdroje, a přibývá větší procentuální zastoupení těch obyvatel, kteří tyto zdroje spotřebovávají. Růst rodinných dávek se snaží ovlivnit rozhodování obyvatel směrem k většímu plození dětí, nových obyvatel EU a

²⁵ Gola P., Rodinné dávky v EU stále rostou, Profit, 2003, č. 47,

nových pracovníků, kteří tak zajistí občanům EU jednu z největších životních úrovní na světě. Myslím si, že zvyšování rodinných dávek k větší porodnosti nepovede, ale tyto dávky budou přesto průběžně zvyšovány.

Důvody jsou zřejmé. Politikové činí rozhodnutí, která se líbí voličům, ale tato rozhodnutí často dlouhodobě vedou k inflaci a postupnému růstu deficitu státního rozpočtu. Ekonomika státu je tedy téměř v každém státě rozhazovačná, neekonomická a vede k většímu a k většímu zadlužování státu. Osobně souhlasím s novelizacemi zákona o státní sociální podpoře, které povedou k efektivnější distribuci rodinných dávek. Souhlasím také jako ekonom se současnou spíše restriktivní politikou ministra financí pana Kalouska, jenž byl vyhlášen za rok 2008 jako nejlepší ministr financí v rámci EU, a za jehož působení dosáhl v roce 2008 schodek státního rozpočtu ČR rekordně nízké hodnoty.

I když se mnou nebudou mnozí souhlasit, myslím si, že celková výše rodinných dávek v ČR a v EU je na dostatečně vysoké úrovni. Tyto dávky dokonce umožňují některým sociálním skupinám obyvatel vést spokojený příživnický život na úkor ostatních občanů EU. Výše rodinných dávek v ČR v poměru k výši minimální mzdy demotivuje k práci takovým způsobem, že některým skupinám obyvatel převážně se základním vzděláním se nevyplatí pracovat.

Má diplomová práce vychází částečně i z vlastní zkušenosti. S manželkou vychováváme tři děti. Nejstaršímu dítěti je 14 let. Jsme příjemci několika druhů opakovaných rodinných dávek ze systému státní sociální podpory v ČR. Veškeré činnosti spojené se získáním těchto dávek jsem zařizoval osobně. Měl jsem možnost seznámit se s názory kompetentních státních úředníků v okrese Bruntál, Opava a Ostrava na problematiku rodinných dávek.

Můj názor na celkovou problematiku rodinných dávek se tak utvářel na základě studia dostupné literatury, internetových stránek, kontaktováním kompetentních osob a vlastní zkušeností.

6. Resumé

The subject of my Diploma Thesis includes the family benefits of the social security system of the Czech Republic. This is an interesting topic. The legal term “family benefits” does not offer in the legal system of the Czech Republic. This term can only be found in the EC law. The topic of the family benefits in the social security system is a topic very closely related to entry of the Czech Republic in EU. The benefits obviously existed in the Czech Republic even before the Czech Republic joined EU, and we currently regard these as family benefits, but there was no need to call them this way. Such need arises after the Czech Republic joins EU in 2004. The family benefit term is for the first time used in the Council Regulation No. 1408/71/EEC.

The purpose of this Thesis is to identify and analyze in details the social security benefits provided in the Czech Republic, which can be classified under the “family benefits” term defined in the Council Regulation No. 1408/71/EEC and under the “social benefits” term contained in the Council Regulation No. 1612/68/EEC.

In my thesis, I first deal with the general characteristic of the social security system, basic legal regulations related to the given subject, i.e. legal regulations of the Czech Republic and EC regulations. Some governmental social security benefits are regarded as the family benefits in the Czech Republic. The social security benefit system is stipulated in the Act No. 117/1995 Coll. This includes the children allowance (pursuant to Directive No. 1408, it has a character of family allowances), parental allowance, repeating foster care benefits. The burial allowance is de facto regarded as a family benefit in the Czech Republic, but it is not de jure the case pursuant to the Council Regulation No. 1408/71. This Regulation deals with the burial allowance separately in a special chapter, separate from the family benefits. The social supplement has a special regime. It is considered the “non-allowance benefit” pursuant to Article 10a of the Regulation No. 1408.

The birth allowance, housing allowance, child adoption allowance and allowance for purchasing a motor vehicle from the governmental social security system and the social care benefits, resp. material necessity benefits, are regarded as the “social advantages” and are,

under certain circumstances, provided in line with the Council Regulation No. 1612/68/EEC on free movement of labor within the Community.

The European Court of Justice plays an important role in determining the list of family benefits within the individual national social security systems. With its resolutions, which have a precedence character, it often adjusts the character of the family benefit definition.

In the next section of my Thesis, I analyze the Council Regulation No. 1408/71/EEC on applying the social security systems to employed persons, self-employed persons and their family members operating within the Community, in which the family benefits are defined. This Regulation was adopted three years after adoption of the Council Regulation 1612/68/EEC, which itself does not establish a social background for migrating persons. There was a risk that the migrating persons might lose their social rights. Therefore, they adopted this Regulation, which is based on four basic principles: equal treatment principal, single country legal system application principle, insurance period addition principle and principle of benefit payment abroad. This Regulation changes the country pertinent to pay the family benefits and the person working as an employee or self-employee in other EU member state than the country of his/her permanent domicile is has the right to apply for the **“family benefits”** in this country. The family benefits constitute a special type of benefits. The situation of the employed or self-employed person is not the primary aspect. The benefit is provided to a third person. Critical is the situation of family members. The purpose of the family benefits is to cover the family costs, and this is why the relation between the actual standard of living and the domestic situation of the applicant is more important than in case of other benefits.

In the third section of my Thesis, I deal with the Council Regulation No. 1612/68/EEC. This Regulation defines the main principle, saying that every EU member state citizen has the right to an access to a job and to perform the job in the territory of other EU member state in line with the respective state domestic regulations regardless of his/her domicile. However, the most important for the purposes of this Diploma Thesis is Article 7 par. 2, according to which an employee – a citizen of other member state – enjoys the same social and tax advantages as the domestic citizens.

When compiling this Diploma Thesis, I made several conclusions. There is sufficient amount of specialized literature related to the issue of family benefits, which was my rich source of information. I also drew much information from websites, such as the website of the Ministry of Labor and Social Affairs of the Czech Republic and the official website of the European Union. In my opinion, the total amount of family benefits in the Czech Republic and in the European Union is at a sufficient level. These benefits even enable some social groups of citizens to live a happy sponging life at the expense of the other EU citizens. The amount of family benefits in the Czech Republic in relation to the amount of minimum wage de-motivates to work so much that it does not pay off to some groups of citizens, mostly those with elementary education, to work.

The Diploma Theses is current as of 31 March 2009.

7. Použité výrazy a zkratky

ČR – Česká republika

EHS – Evropské hospodářské společenství

ES – Evropské společenství

ESD – Evropský soudní dvůr

EU – Evropská unie

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MZ – Ministerstvo zdravotnictví

SSP – Státní sociální podpora

ŽM – životní minimum

8. Seznam použitých pramenů a literatury

Knižní publikace

BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L., Státní sociální podpora, 12. aktualizované a doplněné vydání, Olomouc, ANAG, 2008

ISBN 80-7263-159-4

GALVAS M., GREGOROVÁ Z., Sociální zabezpečení, 2. vydání, Brno, Doplněk, 2005

ISBN 80-210-3686-9

GREGOROVÁ Z., Sociální politika EU–její vývoj a perspektivy, 1. vydání, Brno, MU, 2005

ISBN 80-210-3892-6

GREGOROVÁ Z., PÍCHOVÁ I., Základy pracovního práva a sociálního zabezpečení v Evropských společenstvích, 1. vydání, Brno, MU, 2001

ISBN 80-210-2729-0

KOLDINSKÁ K., PIKOROVÁ G., ŠVECL L., TOMEŠ I., Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU, 1. vydání, Praha, Beck, 2007

ISBN 978-80-7179-622-0

KOLDINSKÁ K., TOMESŠ I., Sociální právo EU, 1. vydání, Praha, Beck, 2003

ISBN 80-7179-831-2

Ostatní publikace

Úsek pro evropskou integraci a mezinárodní vztahy MPSV, Sociální zabezpečení osob pohybujících se v rámci EU, 2. přepracované vydání, Praha, MPSV, 2002

ISBN 80-86552-07-01

MPSV, MZ, Sociální zabezpečení osob pohybujících se v rámci EU, Formuláře k provádění Nařízení Rady 1408/71 a Nařízení Rady 574/72, 1. vydání, Praha, MPSV + MZ, 2002

ISBN 80-86552-46-2, ISBN 80-85047-24-1

KOMENDOVÁ J., Interpretace pojmu sociální výhody podle nařízení Rady 1612/68 v judikatuře ESD, Časopis pro právní vědu a praxi, 2007, číslo 1, strana 76-81

GOLA P., Rodinné dávky v EU stále rostou, Časopis Profit, 2003, číslo 47,

WHELANOVÁ M., Sociální právo ES, web Multikulturního centra Praha, 28. 4. 2004

Zákony a předpisy

Nařízení Rady č. 1612/68 ze dne 15. října 1968, o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství

Nařízení Rady č. 1408/71 ze dne 14. června 1971, o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství

Nařízení Rady č. 574/72, stanovující postup provádění nařízení č. 1408/71

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Internetové zdroje

ESD a jeho judikatura – www.curia.europa.eu/cs/index.htm

Evropská unie – www.europa.eu

MPSV – www.mpsv.cz

Euroskop – www.euroscop.cz

Portál veřejné správy ČR – www.portal.gov.cz

Eur-lex – www.eur-lex.europa.eu

Multikulturní centrum Praha – www.migraceonline.cz

9. Přílohy²⁶

9.1. Formulář E401

SPRÁVNÍ KOMISE

PRO SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ MIGRUJÍCÍCH

PRACOVNÍKŮ

Viz „instrukce“ – str. 4

E 401 (1)

POTVRZENÍ TÝKAJÍCÍ SE SKLADBY RODINNÝCH PŘÍSLUŠNÍKŮ PRO ÚČELY PŘIZNÁNÍ RODINNÝCH DÁVEK

Nařízení 1408/71: článek 73; článek 74; článek 77; článek 78

Nařízení 574/72: článek 86.2; článek 88; článek 90; článek 91; článek 92

A. Žádost o potvrzení

1.

n Zaměstnaná osoba n Osoba podporující sirotka n Důchodce (soustava pro zaměstnané osoby) (4)

n Samostatně výdělečně činná osoba n Sirotek n Důchodce (soustava pro OSVČ) (4)

1.1 Příjmení (1a)

.....

1.2 Jméno Dřívější příjmení (1a) Místo narození (2)

.....

1.3 Datum narození Pohlaví Státní příslušnost

.....

1.4 Identifikační číslo/číslo pojištění (3)

.....

1.5 Občanské postavení n svobodný/á n ženatý/vdaná n vdova/vdovec

n rozvedený/á n odloučený/á (5) n spolubydlící (6) (7)

1.6 Adresa v zemi bydliště rodinných příslušníků:

Ulice Číslo

.....

Poštovní směrovací číslo Město Stát

.....

2.

n Manžel/ka n Manžel/ka rozvedený nebo odloučený/á pracovníka nebo důchodce

n Pozůstalý rodič (8) n Spolubydlící partner (6) (7)

2.1 Příjmení (1a)

.....

2.2 Jméno Dřívější příjmení (1a) Místo narození (2)

.....

2.3 Datum narození Pohlaví Státní příslušnost Identifikační číslo/číslo pojištění (3)

.....

²⁶ MPSV, MZ, Sociální zabezpečení osob pohybujících se v rámci EU, Formuláře k provádění Nařízení Rady 1408/71 a Nařízení Rady 574/72, 1. vydání, Praha, MPSV+MZ, 2002

Ulice	Číslo
.....	
.....	

3.1 Příjmení (1a)

3.2 Jméno: Dřívější příjmení (1a) Místo narození (2)

3.3 Datum narození Pohlaví Státní příslušnost Identifikační číslo/číslo pojištění (3)

Ulice Číslo

E 401

Příjmení Jméno Datum narození (9) Vztah (10) Místo bydliště Identifikační číslo/D.N.I. (3)

5. Název a adresa instituce, která je kompetentní pro přiznání rodinných dávek

5.2 Adresa (11)

.....
.....
.....

5.3 Referenční číslo spisu

.....

2

E 401

B. Potvrzení

Část B tohoto formuláře vyplní úřad registrace obyvatelstva státního orgánu nebo státní správy, který je kompetentní pro otázky občanského postavení v zemi bydliště rodinných příslušníků (13).

6. Složení rodiny, v níž žijí rodinní příslušníci uvedení v položce 4

6.1 Příjmení (1a) Jméno Datum narození (9) Vztah (10)

1.

.....
.....

2.

.....
.....

3.

.....
.....

4.

.....
.....

5.

.....
.....

6.

.....
.....

7.

.....
.....

8.

.....
.....

9.

.....
.....

10.

6.2 Poznámky (13)

.....
.....
.....

7. Informaci, kterou má obsahovat formulář, je třeba poslat dánské, islandské nebo norské instituci (14)

7.1 Osoba vykonávající rodičovskou pravomoc

.....
.....

7.2 Výchova dětí n je placena n není placena

z veřejných prostředků

7.3 Matka a/nebo otec dětí n je/jsou mrtvi n není/nejsou mrtvi ⁽¹⁵⁾

pokud otec nebo matka jsou mrtvi, udejte datum úmrtí

7.4 Matka a/nebo otec dětí n pobírají n nepobírají ⁽¹⁵⁾

pobírají starobní nebo invalidní důchod

8.

Úřad nebo orgán pro registraci obyvatelstva nebo orgán státní správy, který je kompetentní v otázkách občanského postavení ⁽¹²⁾

Správnost shora uvedených informací jsme ověřili na základě úředních dokumentů v našem držení:

8.1 Název a adresa registračního úřadu, orgánu nebo orgánu státní správy ⁽¹¹⁾

8.2 Razítko

8.3 Datum

8.4 Podpis

3

E 401

INSTRUKCE

Vyplňte prosím tento formulář tiskacím písmem, pište jen na vytečkované linky. Formulář má pět stran. Je nutné vyplnit všechny

stránky, i když neobsahují žádné relevantní informace. Formulář je třeba vyplnit v jazyce orgánu určeného v položce 8.

POZNÁMKY

(1) Symbol státu, jehož instituce vyplňuje formulář: BE = Belgie; CZ = Česká republika; DK = Dánsko; DE = Německo; EE = Estonsko;

GR = Řecko; ES = Španělsko; FR = Francie; IE = Irsko; IT = Itálie; CY = Kypr; LV = Lotyšsko; LT = Litva; LU = Lucembursko;

HU = Maďarsko; MT = Malta; NL = Nizozemsko; AT = Rakousko; PL = Polsko; PT = Portugalsko; SL = Slovinsko; SK = Slovensko;

FI = Finsko; SE = Švédsko; UK = Velká Británie; IS = Island; LI = Lichtenštejnsko; NO = Norsko; CH = Švýcarsko.

(1a) U španělských státních příslušníků uveďte obě rodná příjmení. U portugalských státních příslušníků uveďte všechna jména (jméno,

příjmení, dívčí jméno) v pořadí občanského stavu, v němž jsou uvedena v průkazu totožnosti nebo pasu.

(1b) Dřívější jména zahrnují rodné příjmení.

(2) U portugalských okresů uveďte také farnost a obec.

(3) Tam, kde má být formulář zaslán české instituci, uveďte rodné číslo, kyperské instituci, jestliže je to kyperský občan, uveďte kyperské

identifikační číslo, jestliže to není kyperský občan, uveďte číslo cizineckého registračního oprávnění (ARC), dánské instituci,

uveďte CPR číslo, pro finskou instituci uveďte číslo registru obyvatelstva (the population register number), pro švédskou instituci

uveďte osobní číslo (personnummer), pro islandskou instituci uveďte osobní identifikační číslo (kennitala), pro lichtenštejnskou instituci

uveďte AHV číslo pojištění, pro litevskou instituci uveďte osobní identifikační číslo, pro lotyšskou instituci uveďte identifikační

číslo státu, pro maďarskou instituci uveďte TAJ identifikační číslo sociálního pojištění, pro maltskou instituci v případě maltských

občanů uveďte číslo identifikační karty, v případě, že není maltským občanem, uveďte maltské číslo sociálního pojištění; pro norskou

instituci, uveďte osobní identifikační číslo (fødselsnummer); pro belgickou instituci uveďte číslo národního sociálního pojištění

(NISS); pro německou instituci systému veřejného penzijního pojištění uveďte číslo pojištěnce (VSNR); pro španělskou instituci

uveďte číslo zobrazené na národní identifikační kartě (DNI) nebo N.I.E v případě cizinců, a to i po vypršení data platnosti; pro

polskou instituci uveďte čísla PESEL a NIP; pro portugalskou instituci uveďte také registrační číslo ve veřejném systému penzijního

pojištění, jestliže je dotčená osoba pojištěna v systému sociálního zabezpečení pro státní úředníky v Portugalsku; pro slovenskou

instituci, uveďte rodné číslo; pro Slovinskou instituci uveďte osobní identifikační číslo (EMŠO) a daňové číslo, pro švýcarskou instituci

uveďte číslo pojištěnce AVS/AI (AHV/IV).

(4) Dánsko, Polsko, Slovensko, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko nerozlišují mezi důchodcem (v soustavě pro zaměstnané)

a důchodcem (v soustavě pro samostatně výdělečně činné).

(5) Pro účely norské instituce uveďte datum odloučení.

.....

(6) Pro účely českých, dánských, islandských a norských institucí.

(7) Tato informace je založena na sdělení dotyčné osoby.

(8) Vyjma případu, kdy je již uvedeno v položce 1.

(9) Pro účely dánských a norských institucí uveďte jen děti ve věku do 18 let. Pro účely lotyšské instituce uveďte pouze ty děti, které

jsou pod 15, a jestliže navštěvují veřejné nebo soukromé vzdělávací zařízení a nedostávají stipendium a nejsou vdané/ženaté – děti

do 20 let.

(10) Uveďte vztah každého rodinného příslušníka k pracovníkovi a použijte k tomu tyto symboly:

A = legitimní dítě. Ve Španělsku a Polsku dítě narozené v manželství (manželské) a dítě narozené mimo manželství (nemanželské).

B = osvojené dítě.

C = adoptované dítě.

D = nemanželské dítě (vyplňuje-li se formulář pro pracovníka-muže, nemanželské dítě je možné uvést jen tehdy, bylo-li kompetentní

institucí oficiálně uznáno otcovství nebo povinnost pracovníka dítě vyživovat).

E = dítě manžela (manželky), které je součástí domácnosti pracovníka.

F = vnuci, vnučky, bratři a sestry, které vzala dotyčná osoba do své domácnosti. Rovněž synovci a neteře až do třetího stupně

v případech, kdy kompetentní instituce je řecká instituce. Tam, kde je kompetentní polská instituce, pouze vnoučata a sourozenci,

jejichž právní zástupce je oprávněnou osobou nebo jeho ženou/jejím mužem.

G = ostatní děti patřící trvale k domácnosti na stejné úrovni jako děti pracovníka (děti v pěstounské péči). Tam, kde je kompetentní

polská instituce, pouze takové ostatní děti, jejichž právní zástupce je oprávněnou osobou nebo jeho ženou/jejím mužem.

H = pro účely českých institucí uveďte jiné druhy náhradní rodinné péče (péče jiné osoby na základě rozhodnutí soudu, péče opatrovníka,

poručníka atd.). Další společně posuzované osoby (prarodiče) musí být uvedeny. Pro účely českých institucí jsou pojmy uvedené v poznámkách B a C shodné.

Ostatní příbuzenský poměr (například dědeček) musí být uvedeni plně. Je-li dítě ženaté, vdané, vdova nebo vdovec, uveďte to

v položce 4 a 6.1. Rovněž pro účely řeckých institucí uveďte, nemá-li dítě otce nebo matku

(11) Ulice, číslo, poštovní směrovací číslo, město, stát.

4

E 401

(12) Ve Španělsku „Dirección Provincial del Instituto Nacional de Seguridad Social“ (provinční ředitelství národního ústavu sociálního

zabezpečení) místa bydliště, nebo případně „Autoridad Municipal“ (městský orgán). U námořníků „Dirección Provincial del Instituto

Social de la Marina“ (provinční ředitelství sociálního institutu námořnictva).

Ve Francii „mairie“ (úřad matriky) nebo „caisse d’allocations familiales“ (fond pro rodinné přídavky).

V Irsku „Child Benefit Section, Department of Social Welfare“ (ministerstvo sociálních věcí, odbor dětských přídavků), adresa: St.

Oliver Plunkett Road, Letterkenny, Co. Donegal.

Na Kypru Ministerstvo financí, Úřad pro dávky a podporu, Ministry of Finance (Grants and Benefits Service), 1489Nicosia.

V Lotyšsku „Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra“ státní agentura sociálního pojištění, Riga.

V Polsku obec nebo obvod.

V Portugalsku „Junta de Freguesia“ (okresní rada) místa bydliště rodinných příslušníků.

Na Slovensku „úrad práce, sociálnych vecí a rodiny“ v místě bydliště žadatele.

Ve Finsku Instituce sociálního pojištění, Helsinky.

Ve Švédsku „försäkringskassan“ (úřad sociálního pojištění) v místě bydliště.

Ve Velké Británii „Inland Revenue, Child Benefit Office (GB), PO Box 1, Newcastle-upon-Tyne NE 88 IAA“ (úřad dětských přídavků),

nebo v Severním Irsku Child Benefit Office (NI) , Windsor House, 9- 15 Bedford Street Belfast BT2 7UW (úřad dětských přídavků)

a Inland Revenue, Tax Credits Office (Northern Ireland), 52-58 Great Victoria Street, Belfast BT2 7WF, podle toho jak je to vhodné.

Ve Švýcarsku místní úřad podle místa bydliště (registry office).

(13) Když dítě bydlí na jiné adrese, než je adresa uvedená v položce 2.5 nebo 3.6, uveďte prosím tuto adresu. Pro účely norských

a polských institucí uveďte prosím, zda je dítě umístěno v sirotčinci, ve zvláštní škole nebo jiné rezidenční instituci.

(14) Tato informace se uvádí, jen když mají správní úřady k dispozici potřebné údaje.

(15) Vyškrtněte alternativu, která není relevantní.

5

SPRÁVNÍ KOMISE

PRO SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

MIGRUJÍCÍCH PRACOVNÍKŮ

E 401 Příloha PL

POTVRZENÍ TÝKAJÍCÍ SE SKLADBY RODINNÝCH PŘÍSLUŠNÍKŮ PRO ÚČELY PŘIZNÁNÍ RODINNÝCH DÁVEK

PODLE POLSKÉHO PRÁVA

Nařízení 1408/71: článek 73; článek 74; článek 77; článek 78

Nařízení 574/72: článek 86; článek 88; článek 90

Použije se pro účely poskytování rodinných dávek podle polských právních předpisů.

Tento formulář vyplní instituce členského státu jiného, než je kompetentní stát ⁽¹⁾.

1.

Hrubý příjem osob uvedených v bodech 1, 2 a 4 formuláře E 401v období od

do v členském státě jiném než kompetentním ⁽²⁾

Osoby uvedené v bodě 1

formuláře E 401

Osoby uvedené v bodě

2 formuláře E 401

Dítě/děti (osoby uvedené

v bodě 4 formuláře E 401)

1.1 Příjem z výdělečné činnosti

1.2 Další příjmy z profesionálních činností

(OSVČ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 Dávky sociálního zabezpečení

— rodinné dávky:

1.4 Přijaté výživné ⁽³⁾

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.5 Příjmy celkem

1.6 Výživné placené ve prospěch jiné osoby ⁽⁴⁾

1.7 Příspěvky na sociální pojištění

.....

1.8 Daň z příjmu fyzické osoby (PIT)

.....

2. Instituce členského státu jiného než kompetentní stát ⁽¹⁾

2.1

Jméno

.....

2.2

Adresa

⁽⁵⁾

.....

.....

.....

2.4 Razítko 2.5 Datum

2.6 Podpis:

1

E 401 Příloha PL

POZNÁMKY

(1) Vyplní instituce zmíněná v příloze k rozhodnutí č. 151 nebo novém rozhodnutí č. 201. Jestliže všechny nebo část požadovaných

informací nemůže být institucí potvrzena, měl by být tento formulář vrácen, ačkoli byl nechán zcela nebo částečně nevyplněný; kde

je to možné, měl by být zaslán spolu s prohlášením obsahujícím nezbytné informace od dotčené osoby nebo osob.

(2) Období na které se tento formulář vztahuje, vyplní instituce uvedená v bodě 5 formuláře E 401.

(3) Jestliže nejsou zahrnuty v příjmech uvedených v bodě 1.3.

(4) Osoby uvedené v bodech 1, 2 a 4 formuláře E 401.

(5) Ulice, číslo, PSČ, město, stát.

9.2. Formulář E 411

SPRÁVNÍ KOMISE

PRO SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

MIGRUJÍCÍCH PRACOVNÍKŮ

Viz instrukce – str. 4

E 411 (1)

ŽÁDOST O INFORMACE O NÁROKU NA RODINNÉ DÁVKY V ČLENSKÝCH STÁTECH, KDE RODINNÍ PŘÍSLUŠNÍCI BYDLÍ

Nařízení 1408/71: článek 76

Nařízení 574/72: článek 10

A. Žádost o potvrzení

Kompetentní instituce odpovědná za vyplácení rodinných dávek v členském státě, v němž pracuje osoba zaměstnaná nebo samostatně

výdělečně činná, a která si přeje zjistit, zda existuje nárok na rodinné dávky v členském státě bydliště rodinných příslušníků, vyplní dvě

kopie části A a pošle je instituci místa bydliště rodinných příslušníků.

1. n Zaměstnaná osoba n Samostatně výdělečně činná osoba

1.1 Příjmení (1a)

.....

1.2 Jméno Dřívější příjmení (1a) Místo narození (2)

.....

1.3 Datum narození Pohlaví Státní příslušnost Identifikační číslo/číslo pojištění (3)

.....

1.4 Adresa (4)

.....

.....

.....

2. Manžel (dřívější manžel) nebo jiné osoby, jejichž nárok na rodinné dávky v místě bydliště rodinných příslušníků je třeba ověřit.

2.1 Příjmení (1a)

.....

.....

2.2 Jméno Dřívější příjmení (1a) Datum narození Identifikační číslo/číslo pojištění (3)

.....

2.3 Adresa (4)

.....

.....

.....

.....

2.4 Vztah k rodinným příslušníkům uvedeným v položce 3:

.....

.....

2.5 Období, za které jsou informace požadovány

.....

3. Rodinní příslušníci (6)

Příjmení (1a) Jméno Datum narození Vztah (5) Současné místo
bydliště (7)
Identifikační
číslo/číslo
pojištění (3)

3.1

.....

.....

3.2

.....

.....

3.3

.....

.....

1

E 411

4. Informace o zaměstnání (samostatně výdělečné činnosti) od státu bydliště rodinných příslušníků

4.1 Zaměstnavatel

.....

4.2 Adresa (4)

.....

.....

.....

4.3 Samostatná výdělečná činnost

.....

4.4 Činnost považovaná za povolání podle definice v rozhodnutí č. 119 (15)

.....
.....
5. Instituce, která je kompetentní pro přiznání dávek

5.1 Název

5.2 Adresa (4)

5.3 Referenční číslo spisu (8)

5.4 Razítko

5.5 Datum

5.6 Podpis

B. Potvrzení

Vyplní kompetentní instituce v místě bydliště rodinných příslušníků nebo zaměstnavatel osoby uvedené v položce 2 (9).

6.

Potvrzení vydané kompetentní institucí odpovědnou za vyplácení rodinných dávek v místě bydliště rodinných příslušníků nebo zaměstnavatelem

6.1 V době od do osoba uvedená v položce 2

n vykonávala povolání (nebo činnost za povolání považovanou podle definice v rozhodnutí č. 119) (15)

od do

n nevykonávala povolání (nebo činnost za povolání považovanou podle definice v rozhodnutí č. 119) (15)

od do

6.2 V době od do osoba uvedená v položce 2

n má nárok na rodinné dávky pro rodinné příslušníky

n celková částka rodinných dávek:

n nemá nárok na rodinné dávky pro rodinné příslušníky z těchto důvodů:

n nepředložila žádost (10)

6.3 Příjem osob uvedených v položkách 2 a 3 (4a)

2

E 411

7. Informace týkající se rodinných dávek uvedených v položce 6 v rozdělení podle rodinných příslušníků (11)

Příjmení Jméno Datum narození Vztah Místo bydliště

1.

2.

3.

4.
 5.
 6.

Dodatečné informace o rodinných příslušnících:

Rodinný příslušník Druh dávky ⁽¹⁴⁾ Částka ⁽¹²⁾ Periodicita (týden/měsíc)

1.

 2.

 3.

 4.

 5.

 6.

8. Zaměstnavatel osoby uvedené v položce 2 ⁽⁹⁾

8.1 Jméno zaměstnavatele (je-li to společnost název firmy)

8.2 Adresa ⁽⁴⁾

8.3 Razítko

8.4 Datum

8.5 Podpis

9. Instituce místa bydliště rodinných příslušníků ⁽¹³⁾

9.1 Název

9.2 Adresa ⁽⁴⁾

9.3 Referenční číslo spisu

9.4 Razítko

9.5 Datum

9.6 Podpis

3

E 411

INSTRUKCE

Vyplňte prosím tento formulář tiskacím písmem, pište jen na vytečkované linky. Formulář má pět stran. Je nutné vyplnit všechny stránky, i když neobsahují žádné relevantní informace.

POZNÁMKY

(1) Symbol státu, jehož instituce vyplňuje formulář: BE = Belgie; CZ = Česká Republika; DK = Dánsko; DE = Německo; EE = Estonsko;

GR = Řecko; ES = Španělsko; FR = Francie; IE = Irsko; IT = Itálie; CY = Kypr; LV = Lotyšsko; LT = Litva; LU = Lucembursko;

HU = Maďarsko; MT = Malta; NL = Nizozemsko; AT = Rakousko; PL = Polsko; PT = Portugalsko; SI = Slovinsko; SK = Slovensko;

FI = Finsko; SE = Švédsko; UK = Velká Británie; IS = Island; LI = Lichtenštejnsko; NO = Norsko; CH = Švýcarsko.

(1a) U španělských státních příslušníků uveďte obě rodná příjmení. U portugalských státních příslušníků uveďte všechna jména (jméno,

příjmení, dívčí jméno) v pořadí občanského stavu, v němž jsou uvedena v průkazu totožnosti nebo pasu.

(2) U portugalských okresů uveďte také farnost a obec.

(3) Tam, kde má být formulář zaslán české instituci, uveďte rodné číslo, kyperské instituci, jestliže je to kyperský občan, uveďte kyperské

identifikační číslo, jestliže to není kyperský občan, uveďte číslo cizineckého registračního oprávnění (ARC), dánské instituci,

uveďte CPR číslo, pro finskou instituci uveďte číslo registru obyvatelstva (the population register number), pro švédskou instituci

uveďte osobní číslo (personnummer), pro islandskou instituci uveďte osobní identifikační číslo (kennitala), pro lichtenštejnskou instituci

uveďte AHV číslo pojištěnce, pro litevskou instituci uveďte osobní identifikační číslo, pro lotyšskou instituci uveďte identifikační

číslo státu, pro maďarskou instituci uveďte TAJ identifikační číslo sociálního pojištění, pro maltskou instituci v případě maltských

občanů uveďte číslo identifikační karty, v případě, že není maltským občanem, uveďte maltské číslo sociálního pojištění; pro norskou

instituci uveďte osobní identifikační číslo (fødselsnummer); pro belgickou instituci uveďte číslo národního sociálního pojištění

(NISS); pro německou instituci systému veřejného penzijního pojištění uveďte číslo pojištěnce (VSNR); pro španělskou instituci

uveďte číslo zobrazené na národní identifikační kartě (DNI) nebo N.I.E v případě cizinců, a to i po vypršení data platnosti; pro

polskou instituci uveďte čísla PESEL a NIP; pro portugalskou instituci uveďte také registrační číslo ve veřejném systému penzijního

pojištění, jestliže je dotčená osoba pojištěna v systému sociálního zabezpečení pro státní úředníky v Portugalsku; pro slovenskou

instituci uveďte rodné číslo; pro Slovinskou instituci uveďte osobní identifikační číslo (EMŠO) a daňové číslo, pro švýcarskou instituci

uveďte číslo pojištěnce AVS/AI.

(4) Ulice, číslo, poštovní směrovací číslo, město, stát. Jestliže je formulář poslán do maďarské instituce, uveďte také poslední maďarskou

adresu.

(4a) Pro účely českých institucí doložte potvrzení o příjmech osob uvedených v oddílech 2 a 3. Potvrzení o příjmech se podává za

kalendářní rok, který předchází roku, do něhož spadá období od 1. října do 30. září následujícího roku. Uveďte veškeré druhy příjmů

(závislá činnost, podnikání, pronájmy, stipendia, výživné atd.), včetně dávek (podpora v nezaměstnanosti, důchody, nemocenské

dávky, rodinné dávky atd.).

(5) Uvedte vztah každého rodinného příslušníka k pracovníkovi a použijte k tomu tyto symboly:

A = legitimní dítě. Ve Španělsku a Polsku dítě narozené v manželství (manželské) a dítě narozené mimo manželství (nemanželské).

B = osvojené dítě.

C = adoptované dítě.

D = nemanželské dítě (vyplňuje-li se formulář pro pracovníka-muže, nemanželské dítě je možné uvést jen tehdy, bylo-li kompetentní

institucí oficiálně uznáno otcovství nebo povinnost pracovníka dítě vyživovat).

E = dítě manžela (manželky), které je součástí domácnosti pracovníka.

F = vnuci, vnučky, bratři a sestry, které vzala dotyčná osoba do své domácnosti. Rovněž synovci a neteře až do třetího stupně v případech,

kdy kompetentní instituce je řecká instituce. Tam, kde je kompetentní polská instituce, pouze vnoučata a sourozenci, jejichž

právní zástupce je oprávněnou osobou nebo jeho ženou/jejím mužem.

G = ostatní děti patřící trvale k domácnosti na stejné úrovni jako děti pracovníka (děti v pěstounské péči). Tam, kde je kompetentní

polská instituce, pouze takové ostatní děti, jejichž právní zástupce je oprávněnou osobou nebo jeho ženou/jejím mužem.

H = Pro účely českých institucí uvedte jiné druhy náhradní rodinné péče (péče jiné osoby na základě rozhodnutí soudu, péče opatrovníka,

poručníka atd.). Další společně posuzované osoby (prarodiče) musí být uvedeny.

Pro účely českých institucí jsou pojmy uvedené v poznámkách B a C shodné.

(6) Pro účely norské instituce uvedte pouze děti do 16 let. Pro účely lotyšské instituce uvedte pouze děti pod 15 let a jestliže navštěvují

obecnou nebo odbornou vzdělávací instituci a dostávají stipendium a nejsou vdané/ženatí – děti pod 20.

(7) Jestliže rodinný příslušník bydlí na jiné adrese, než je adresa uvedená v 2.3, uvedte to prosím zde. Pro účely lotyšských a norských

institucí uvedte prosím, zda je dítě umístěno v sirotčinci, ve zvláštní škole nebo v jiné rezidenční instituci.

Příjmení a jméno

.....
.....
.....
.....

Adresa (4)

.....
.....
.....
.....

4

E 411

(8) Pro použití odesílající instituce.

(9) Potvrzení vyplní zaměstnavatel pouze tehdy, pokud ve státě bydliště vyplácí rodinné dávky.

(10) V tomto případě by instituce místa bydliště měla udat částku rodinných dávek, které by byly přiznány, kdyby byla předložena žádost.

Pokud k tomu nemá dostatek informací, měla by uvést v položce 7 sazby stanovené jejími právními předpisy pro každého

rodinného příslušníka.

(11) Pro norské rodinné dávky se uvede pouze celková částka.

- (¹²) Tam, kde to přichází v úvahu, uveďte sazby zmíněné u bodu 10 výše.
- (¹³) Vyplní instituce místa bydliště rodinných příslušníků, nebo případně styčný orgán.
- (¹⁴) Pro účely slovenských a českých institucí uveďte druh dávky.
- (¹⁵) Úř. věst. C 295, 2.11.1983, s. 3.